

ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. ๒๕๖๓

เพื่อให้การจัดทำบัญชีและงบการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรแสดงข้อมูลเกี่ยวกับฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสดที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้งบการเงินและสอดคล้องกับมาตรฐานการรายงานทางการเงิน อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๖ (๒) (๘) มาตรา ๖๕ และมาตรา ๖๖ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม และมาตรา ๒๔ วรรคสองของพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. ๒๕๔๗ ประกอบคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ ที่ ๓/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒ จึงกำหนดระเบียบดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. ๒๕๖๓”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิก

(๑) ระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ว่าด้วยการบัญชีกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. ๒๕๓๓

(๒) ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการจัดขึ้นคุณภาพลูกหนี้เงินกู้และการเพิกถอนสัญญาจะสูญ พ.ศ. ๒๕๔๔

(๓) ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการตัดเงินสดขาดบัญชี พ.ศ. ๒๕๔๖

(๔) ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการตัดจำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้ พ.ศ. ๒๕๔๖

(๕) ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการตัดสินค้าขาดบัญชี พ.ศ. ๒๕๔๖

(๖) ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยสินทรัพย์ที่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรได้รับบริจาคหรืออุดหนุน พ.ศ. ๒๕๔๗

(๗) ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๖๐

บรรดาระเบียบและคำสั่งอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้แล้ว ซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

“สหกรณ์” หมายความว่า บรรดาสหกรณ์ และชุมนุมสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายสหกรณ์ และบรรดากลุ่มเกษตรกรที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร

“สมุดบัญชี” หมายความว่า สมุดที่ใช้บันทึกรายการทางการเงินทั้งหมด ซึ่งมีลักษณะเป็นรูปเล่มหรือรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

“เอกสารประกอบการลงบัญชี” หมายความว่า เอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชี ทั้งที่จัดทำด้วยมือหรืออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ บันทึกรายวัน หนังสือ หรือเอกสารใด ๆ ที่ใช้เป็นหลักฐานในการลงบัญชี ประกอบด้วยเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชีที่จัดทำขึ้นโดยบุคคลภายนอก และเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชีที่จัดทำขึ้นโดยสหกรณ์ เพื่อออกให้แก่บุคคลภายนอก หรือเพื่อใช้ในกิจการของสหกรณ์

“ผู้ใช้งบการเงิน” หมายความว่า สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร และสมาชิก ลูกค้า เจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการและสาธารณชนผู้ใช้งบการเงิน

“การตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ” หมายความว่า การตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขาย การลงทุน การกู้ยืม การให้สินเชื่อ การดำเนินธุรกิจด้านต่าง ๆ ของสหกรณ์

“นโยบายการบัญชี” หมายความว่า หลักการ หลักเกณฑ์ ประเพณีปฏิบัติ กฎ และวิธีปฏิบัติ เฉพาะที่สหกรณ์นำมาใช้ในการจัดทำบัญชีและนำเสนองบการเงิน

“การดำเนินงานต่อเนื่อง” หมายความว่า สหกรณ์มีวัตถุประสงค์ที่จะดำเนินงานต่อเนื่อง โดยไม่มีกำหนด หรือไม่ตั้งใจที่จะเลิกดำเนินงาน

“ผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินรับอนุญาต” หมายความว่า บุคคลผู้มีใบรับรองวิถยฐานะจากสมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทยหรือสมาคมนักประเมินราคาอสังหาริมทรัพย์

ข้อ ๕ ให้อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์รักษาการตามระเบียบนี้ รวมทั้งให้มีอำนาจในการออกระเบียบ ประกาศ และคำแนะนำ ตลอดจนตีความ วินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติ และดำเนินการอื่นใดตามที่ได้รับมอบอำนาจจากนายทะเบียนสหกรณ์เพื่อให้มีการปฏิบัติตามระเบียบนี้

หมวด ๑

บททั่วไป

ข้อ ๖ ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำบัญชี และงบการเงิน ตามแบบและรายการที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนดให้ถูกต้องตามความเป็นจริงภายใต้การดำเนินงาน ต่อเนื่องของสหกรณ์และปิดบัญชีโดยสรุปจากรายการบัญชีต่าง ๆ ที่บันทึกไว้เพื่อแสดงฐานะการเงิน ผลการดำเนินงานและกระแสเงินสดสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีของสหกรณ์ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว

ข้อ ๗ ให้สหกรณ์บันทึกบัญชีตามเกณฑ์คงค้างและนโยบายการบัญชีที่สำคัญที่สหกรณ์ กำหนดภายใต้ระเบียบนี้ ซึ่งเกณฑ์คงค้าง หมายถึง เกณฑ์การบันทึกรายได้หรือค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ในงวดบัญชีใดก็ให้บันทึกเป็นรายได้หรือค่าใช้จ่ายในงวดบัญชีที่เกิดรายการนั้นตามสิทธิเรียกร้องหรือ เกิดภาระที่ต้องจ่ายเงิน

การบันทึกรายการบัญชีในสมุดบัญชีของสหกรณ์ต้องมีเอกสารประกอบการลงบัญชีที่ถูกต้อง สมบูรณ์และครบถ้วน

ข้อ ๘ ให้สหกรณ์รับรู้รายการสินทรัพย์ หนี้สิน รายได้ และค่าใช้จ่าย เข้าเป็นส่วนหนึ่งของงบแสดงฐานะการเงินและงบกำไรขาดทุน ตามเกณฑ์การรับรู้รายการ ดังต่อไปนี้

การรับรู้สินทรัพย์ เมื่อมีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ที่ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคต จะเข้าสู่สหกรณ์ และสินทรัพย์นั้นมีราคาทุนหรือมูลค่าที่สามารถวัดได้อย่างน่าเชื่อถือ

การรับรู้หนี้สิน เมื่อมีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ที่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจของทรัพยากร จะออกจากสหกรณ์ เพื่อชำระภาระผูกพันในปัจจุบันและมูลค่าของภาระผูกพันที่ต้องชำระนั้นสามารถวัดได้ อย่างน่าเชื่อถือ

การรับรู้รายได้ เมื่อประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตเพิ่มขึ้นเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์ หรือการลดลงของหนี้สินและสามารถวัดมูลค่าของประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตได้อย่างน่าเชื่อถือ

การรับรู้ค่าใช้จ่าย เมื่อประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตลดลงเนื่องจากการลดลงของสินทรัพย์ หรือการเพิ่มขึ้นของหนี้สินและสามารถวัดมูลค่าของประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตได้อย่างน่าเชื่อถือ

ข้อ ๙ ให้สหกรณ์ใช้เกณฑ์การวัดมูลค่ารายการสินทรัพย์ หนี้สิน รายได้ และค่าใช้จ่าย ดังนี้

(๑) ราคาทุน หมายความว่า จำนวนเงินที่จ่ายเพื่อซื้อสินทรัพย์นั้น หรือมูลค่ายุติธรรมของสิ่งของที่นำไปแลกเปลี่ยนสินทรัพย์มา ณ วันที่เกิดรายการ หรือหมายความว่า จำนวนเงินที่จ่ายเป็นต้นทุนในการก่อสร้างสินทรัพย์ เพื่อให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน หรือหมายความว่า จำนวนเงินที่จ่ายเป็นต้นทุนในการซื้อหรือผลิตสินค้าเพื่อให้อยู่ในสภาพพร้อมจำหน่าย หรือหมายความว่า จำนวนเงินที่จ่ายเพื่อการลงทุน

(๒) มูลค่ายุติธรรม หมายความว่า จำนวนเงินที่ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ หรือจ่ายชำระหนี้กันในขณะที่ทั้งสองฝ่ายมีความรอบรู้และเต็มใจในการแลกเปลี่ยน และสามารถต่อรองราคากันได้ อย่างเป็นอิสระในลักษณะของผู้ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกัน

(๓) มูลค่าสุทธิที่จะได้รับ หมายความว่า ราคาที่คาดว่าจะขายได้ตามลักษณะปกติของการประกอบธุรกิจหักด้วยประมาณการต้นทุนในการผลิตสินค้าให้เสร็จและต้นทุนที่ต้องจ่ายไปเพื่อให้ขายสินค้านั้นได้

สหกรณ์ต้องวัดมูลค่าของรายการที่มาจากประมาณการ ต้องใช้การประมาณการที่สมเหตุสมผลเชื่อถือได้ สหกรณ์จึงจะสามารถรับรู้รายการในงบการเงินได้

สหกรณ์ต้องไม่นำสินทรัพย์และหนี้สิน หรือรายได้และค่าใช้จ่ายมาหักกลบกัน เว้นแต่ที่ระเบียบนี้หรือที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนดให้หักกลบได้ สำหรับกรณีการวัดมูลค่าสินทรัพย์ที่แสดงยอดสุทธิจากบัญชีปรับมูลค่าไม่ถือเป็นการหักกลบรายการ

ข้อ ๑๐ ให้สหกรณ์เก็บรักษาสมุดบัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชี ไว้ที่สำนักงานสหกรณ์ไม่น้อยกว่าห้าปี นับแต่วันที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงินแล้ว

หมวด ๒

บัญชีที่สำคัญของสหกรณ์

ส่วนที่ ๑ สินทรัพย์

ข้อ ๑๑ ให้สหกรณ์บันทึกบัญชีสินทรัพย์ สำหรับสินทรัพย์ที่มีตัวตนหรือไม่มีตัวตนอันมีมูลค่าที่อยู่ในความควบคุมของสหกรณ์ที่เป็นผลของเหตุการณ์ในอดีต ซึ่งสหกรณ์คาดว่าจะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจจากสินทรัพย์นั้นในอนาคต

ข้อ ๑๒ ให้สหกรณ์บันทึกรายการบัญชีเกี่ยวกับเงินสดในวันที่เกิดรายการนั้น สำหรับรายการอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับเงินสดให้บันทึกรายการบัญชีภายในสามวันนับแต่วันที่เกิดรายการ ทั้งนี้ เงินสดให้หมายความรวมถึง ธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ที่สหกรณ์มีอยู่ รวมทั้งเช็คที่ยังไม่ได้นำฝาก เช็คเดินทางตราพดของธนาคาร และธนาคาณัติ โดยไม่รวมดวงตราไปรษณียากร อากรแสตมป์ เช็คลงวันที่ล่วงหน้า ใบยืมและเอกสารทางการเงิน เช่น ตัวเงิน พันธบัตรรัฐบาล ใบหุ้นกู้ ใบหุ้นทุน เป็นต้น

กรณีสหกรณ์มีจำนวนเงินสด ณ วันตรวจนับน้อยกว่าเงินสดคงเหลือตามบัญชี ให้ถือว่าเป็นเงินสดขาดบัญชี สหกรณ์ต้องดำเนินการ ดังนี้

(๑) ให้ผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายเงินสดขาดบัญชี หากผู้รับผิดชอบยังไม่สามารถชำระคืนได้ทันที ให้ตั้งผู้รับผิดชอบนั้นเป็นลูกหนี้เงินสดขาดบัญชี โดยให้มีการจัดทำหลักฐานรับรองเงินสดขาดบัญชี พร้อมทั้งจัดให้มีหลักประกันโดยมีมูลค่าไม่น้อยกว่าจำนวนเงินสดขาดบัญชี

(๒) หากยังไม่สามารถกำหนดผู้รับผิดชอบได้หรืออยู่ระหว่างดำเนินการหาผู้รับผิดชอบ เงินสดขาดบัญชีดังกล่าว ให้สหกรณ์แยกบัญชีเงินสดขาดบัญชีออกจากบัญชีเงินสด และให้บันทึกบัญชีค่าเผื่อเงินสดขาดบัญชีเต็มจำนวนสำหรับเงินสดขาดบัญชีที่อยู่ระหว่างหาผู้รับผิดชอบหรือยังไม่มีผู้รับผิดชอบ ถือเป็นบัญชีปรับมูลค่า เพื่อแสดงเป็นรายการหักออกจากบัญชีเงินสดขาดบัญชีในงบแสดงฐานะการเงิน และบันทึกค่าเสียหายจากเงินสดขาดบัญชีเป็นค่าใช้จ่าย กรณีสหกรณ์หาผู้รับผิดชอบเงินสดขาดบัญชีได้ สหกรณ์ต้องปรับปรุงบัญชีเงินสด ขาดบัญชีเป็นบัญชีลูกหนี้เงินสดขาดบัญชี

กรณีสหกรณ์มีจำนวนเงินสด ณ วันตรวจนับมากกว่าเงินสดคงเหลือตามบัญชี ให้ถือเป็นเงินสดเกินบัญชี สหกรณ์ต้องดำเนินการ ดังนี้

(๑) ให้สหกรณ์ปรับปรุงบัญชีเงินสดให้มีจำนวนคงเหลือเท่ากับจำนวนเงินสดที่ตรวจนับได้ โดยเพิ่มในบัญชีเงินสดด้วยจำนวนเงินที่เกินบัญชี และบันทึกไว้ในบัญชีเงินสดเกินบัญชี

(๒) ให้สหกรณ์ตรวจสอบค้นหาสาเหตุที่ทำให้เกิดเงินสดเกินบัญชี หากค้นหาสาเหตุได้ ให้สหกรณ์บันทึกบัญชีตามประเภทของรายการเงินที่พบสาเหตุนั้น หากไม่สามารถค้นหาสาเหตุได้ ให้คงบัญชีเงินสดเกินบัญชีไว้จนกว่าจะพ้นอายุความเรียกร้องสิทธิ์ และเมื่อพ้นอายุความแล้วหากไม่มีผู้ใดใช้สิทธิ์เรียกร้องก็ให้โอนเงินสดเกินบัญชีเป็นรายได้อื่นของสหกรณ์

กรณีที่สหกรณ์มีเงินสดเกินบัญชีหรือเงินสดขาดบัญชี อันเป็นผลเนื่องจากการปิดเศษสตางค์ของจำนวนเงิน ให้บันทึกไว้ในบัญชีรายได้อื่นหรือค่าใช้จ่ายอื่นแล้วแต่กรณี

ข้อ ๑๓ ให้สหกรณ์เปิดเผยข้อมูลเงินสดขาดบัญชีในหมายเหตุประกอบงบการเงินโดยแสดงรายละเอียดการดำเนินการเกี่ยวกับเงินสดขาดบัญชีที่เกิดขึ้น

ข้อ ๑๔ ให้สหกรณ์บันทึกบัญชีเงินฝากธนาคาร สำหรับรายการเงินฝากธนาคารทุกประเภท รวมถึง สลากออมสิน สลากออมทรัพย์ ธ.ก.ส. และสลากออมทรัพย์ ธอส.

ข้อ ๑๕ ให้สหกรณ์เปิดเผยข้อมูลเงินฝากธนาคารในหมายเหตุประกอบงบการเงินเกี่ยวกับเงื่อนไขหรือภาระผูกพันของเงินฝากธนาคาร

ข้อ ๑๖ ให้สหกรณ์บันทึกบัญชีเงินฝากสหกรณ์อื่น สำหรับรายการที่สหกรณ์นำเงินไปฝากไว้ที่ชุมนุมสหกรณ์หรือสหกรณ์อื่น

เงินฝากสหกรณ์อื่นที่มีผลต่อมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืน ให้พิจารณาการประมาณการค่าเผื่อเงินฝากสหกรณ์อื่นสงสัยจะสูญ ดังนี้

(๑) กรณีเงินฝากสหกรณ์อื่นที่มีกำหนดชำระคืนแล้วแต่สหกรณ์ผู้รับฝากไม่สามารถจ่ายคืนเงินฝากได้ให้สหกรณ์ผู้ฝากรายงานเงินฝากสหกรณ์อื่นที่ถอนไม่ได้ต่อที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ และสหกรณ์ผู้ฝากต้องประมาณการค่าเผื่อเงินฝากสหกรณ์อื่นสงสัยจะสูญเต็มจำนวนเงินฝากที่ถอนคืนไม่ได้

(๒) กรณีสหกรณ์ผู้รับฝากมีผลการดำเนินงานขาดทุนสะสมเกินกึ่งหนึ่งของทุนเรือนหุ้นและงบแสดงฐานะการเงินมีข้อมูลที่แสดงให้เห็นว่า สหกรณ์ผู้รับฝากขาดสภาพคล่องไม่มีเงินทุนหมุนเวียนเพียงพอที่จะจ่ายคืนเงินฝากได้ และไม่ได้ดำเนินการจัดทำแผนปรับปรุงการดำเนินงานแต่อย่างใดให้สหกรณ์ผู้ฝากบันทึกค่าเผื่อเงินฝากสหกรณ์อื่นสงสัยจะสูญเต็มจำนวนของเงินฝากนั้น แต่หากสหกรณ์ผู้รับฝากอยู่ในระหว่างการจัดทำแผนปรับปรุงการดำเนินงานของสหกรณ์ตามคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ให้สหกรณ์ผู้ฝากทยอยบันทึกค่าเผื่อเงินฝากสหกรณ์อื่นสงสัยจะสูญตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนปรับปรุงการดำเนินงานนั้น ถ้าสหกรณ์ผู้รับฝากมีฐานะการเงินดีขึ้นโดยงบแสดงฐานะการเงินของสหกรณ์ผู้รับฝากไม่ปรากฏผลขาดทุนสะสมแล้ว หรือสหกรณ์ผู้ฝากได้รับเงินฝากคืน ให้สหกรณ์ผู้ฝากระงับการบันทึกค่าเผื่อเงินฝากสหกรณ์อื่นสงสัยจะสูญ

ให้สหกรณ์บันทึกค่าเผื่อเงินฝากสหกรณ์อื่นสงสัยจะสูญ ถือเป็นบัญชีปรับมูลค่า เพื่อแสดงเป็นรายการหักออกจากเงินฝากสหกรณ์อื่นในงบแสดงฐานะการเงิน และบันทึกเงินฝากสหกรณ์อื่นสงสัยจะสูญถือเป็นค่าใช้จ่าย กรณีที่สหกรณ์ผู้ฝากได้รับเงินฝากคืน ให้สหกรณ์ผู้ฝากโอนปิดบัญชีค่าเผื่อเงินฝากสหกรณ์อื่นสงสัยจะสูญ และบันทึกเงินฝากสหกรณ์อื่นสงสัยจะสูญไว้ในวงเล็บ เพื่อเป็นการลดยอดค่าใช้จ่าย

ข้อ ๑๗ ให้สหกรณ์เปิดเผยข้อมูลเงินฝากสหกรณ์อื่นในหมายเหตุประกอบงบการเงินเกี่ยวกับเงื่อนไขหรือภาระผูกพันของเงินฝากสหกรณ์อื่นและการถอนคืนไม่ได้

ข้อ ๑๘ ให้สหกรณ์บันทึกบัญชีเงินลงทุน สำหรับรายการเงินที่สหกรณ์นำไปลงทุนเพื่อเพิ่มความมั่นคง หรือส่งเสริมความเจริญแก่กิจการของสหกรณ์ ตามมาตรา ๖๒ (๓) (๔) (๕) (๖) และ (๗) แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยบันทึกบัญชีตามลักษณะของเงินลงทุน ดังนี้

(๑) เงินลงทุนทั่วไป หมายถึง เงินลงทุนในตราสารทุนและตราสารหนี้ที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดสามารถแยกประเภทเป็นเงินลงทุนระยะสั้น หรือเงินลงทุนระยะยาว เช่น เงินลงทุนซื้อหุ้นชุมนุมสหกรณ์ ตัวสัญญาใช้เงินที่ออกโดยชุมนุมสหกรณ์ เป็นต้น

(๒) ตราสารหนี้ หมายถึง เงินลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีสัญญาแสดงว่าผู้ออกตราสารมีภาระผูกพันทั้งทางตรงและทางอ้อมที่จะต้องจ่ายเงินสดหรือสินทรัพย์อื่นให้แก่ผู้ถือตราสารตามจำนวนและเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้ โดยชัดเจนหรือโดยปริยาย เช่น พันธบัตรรัฐบาล หุ้นกู้ เป็นต้น

ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด หมายถึง ตราสารหนี้ที่สหกรณ์มีความตั้งใจแน่วแน่และมีความสามารถที่จะถือไว้จนครบกำหนดได้ถอนโดยที่สหกรณ์จะไม่ขายตราสารหนี้ก่อนครบกำหนด

(๓) ตราสารทุน หมายถึง เงินที่สหกรณ์นำไปลงทุนในหุ้นทุนของกิจการที่อยู่ในการต้องการของตลาด

(๔) กองทุน หมายถึง การนำเงินไปฝากให้บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลที่ตั้งเป็นกองทุนขึ้นมา โดยมีผู้จัดการกองทุนที่เป็นมืออาชีพนำเงินไปลงทุนในสินทรัพย์ต่าง ๆ ตามนโยบายของแต่ละกองทุน ให้ได้รับผลตอบแทนแล้วนำมาเฉลี่ยคืนให้กับผู้ลงทุนแต่ละรายตามสัดส่วนที่ลงทุน โดยบริษัทนั้นจะต้องมีนโยบายนำเงินไปลงทุนตามมาตรา ๖๒ แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้แก่ กองทุนรวม กองทุนส่วนบุคคล

ข้อ ๑๙ ให้สหกรณ์จัดประเภทเงินลงทุนตามการวัดมูลค่า เป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้

(๑) เงินลงทุนที่อยู่ในความต้องการของตลาด หมายถึง หลักทรัพย์หรือเงินลงทุนอื่นที่มีการซื้อขายในตลาดที่มีสภาพคล่อง ได้แก่

(๑.๑) หลักทรัพย์เพื่อขาย หมายถึง เงินลงทุนในตราสารหนี้ทุกชนิดหรือตราสารทุนในความต้องการของตลาดที่สหกรณ์ถือไว้โดยมิได้มีวัตถุประสงค์หลักที่จะค้าหลักทรัพย์

(๑.๒) ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด

(๒) เงินลงทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด หมายถึง เงินลงทุนทั่วไปของสหกรณ์

ข้อ ๒๐ ให้สหกรณ์บันทึกต้นทุนของเงินลงทุนด้วยเงินที่จ่ายโดยตรงทั้งสิ้นที่สหกรณ์จ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินลงทุนนั้น เช่น ราคาจ่ายซื้อเงินลงทุน ค่านายหน้า ค่าธรรมเนียมและค่าภาษีอากรต้นทุนของเงินลงทุนดังกล่าว ไม่รวมถึงส่วนเกินหรือส่วนลดของตราสารหนี้

กรณีสหกรณ์ซื้อตราสารหนี้ที่ระบุอัตราดอกเบี้ยโดยมีดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นก่อนที่สหกรณ์จะได้ตราสารหนี้ ซึ่งดอกเบี้ยนั้นรวมอยู่ในราคาซื้อของตราสารหนี้ สหกรณ์ต้องปันส่วนดอกเบี้ยจากตราสารหนี้ที่สหกรณ์ได้รับในเวลาต่อมาให้กับช่วงเวลาก่อนและหลังการซื้อตราสารหนี้ และสหกรณ์ต้องไม่รับรู้ดอกเบี้ยส่วนที่เป็นของช่วงเวลาก่อนการซื้อเป็นรายได้

ข้อ ๒๑ ให้สหกรณ์บันทึกการจำหน่ายหรือไถ่ถอนเงินลงทุน โดยต้องบันทึกผลต่างระหว่างเงินที่ได้รับกับมูลค่าตามบัญชีของเงินลงทุนเป็นกำไรหรือขาดทุนทันทีที่เกิดรายการ และสหกรณ์ต้องบันทึกกลับรายการบัญชีทุกบัญชีที่เกี่ยวข้องกับเงินลงทุนที่จำหน่ายหรือไถ่ถอนก่อน จึงรับรู้กำไรหรือขาดทุน ทั้งนี้ การบันทึกการรับรู้กำไรขาดทุนสำหรับเงินลงทุนในกองทุนรวมหรือกองทุนส่วนบุคคลให้เป็นไปตามที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด

กรณีสหกรณ์จำหน่ายเงินลงทุนชนิดเดียวกันเพียงบางส่วนมูลค่าตามบัญชีต่อหน่วยที่ใช้ในการบันทึกกำไรหรือขาดทุนต้องคำนวณโดยใช้วิธีถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักหรือวิธีเข้าก่อนออกก่อน

ข้อ ๒๒ ให้สหกรณ์บันทึกการด้อยค่าของเงินลงทุน ดังนี้

(๑) ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด เมื่อมีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ที่สหกรณ์จะไม่สามารถเรียกเก็บเงินต้นหรือดอกเบี้ยทั้งหมดหรือบางส่วนตามที่ระบุไว้ในสัญญาได้ ให้สหกรณ์คำนวณรายการขาดทุนจากการด้อยค่าของตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด โดยคำนวณผลต่างระหว่างมูลค่าตามบัญชีกับราคาตลาดของตราสารหนี้

การบันทึกการด้อยค่าของตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด ให้ปฏิบัติดังนี้

(๑.๑) สหกรณ์ต้องบันทึกรายการขาดทุนจากการด้อยค่าของตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด ในงบกำไรขาดทุนทันทีที่เงินลงทุนเกิดการด้อยค่า และต้องรับรู้รายได้ดอกเบี้ยจากตราสารหนี้ โดยใช้อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงตามสัญญาเดิม

(๑.๒) สหกรณ์ต้องบันทึกเพิ่มมูลค่าของตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด เมื่อพบว่า รายการขาดทุนจากการด้อยค่าของตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดที่ได้รับรู้ไว้ได้หมดไปหรือลดลง โดยบันทึกเพิ่มมูลค่าไว้ในบัญชีกำไรจากการปรับมูลค่าตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด และบันทึกได้ไม่เกินกว่าจำนวนขาดทุนจากการด้อยค่าของตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดที่เคยบันทึกไว้

(๒) หลักทรัพย์เมื่อขายที่อยู่ในความต้องการของตลาด เป็นตราสารหนี้ทุกชนิดหรือตราสารทุนที่อยู่ในความต้องการของตลาด ซึ่งถือเป็นหลักทรัพย์เมื่อขายจะด้อยค่าเมื่อมีหลักฐานสนับสนุนว่ากิจการที่ออกหลักทรัพย์กำลังประสบปัญหาทางการเงินหรือกิจการที่ออกหลักทรัพย์ผิมนัดชำระหนี้หรือผิมนัดชำระหนี้ในสัญญาหรือมีความเป็นไปได้สูงที่กิจการที่ออกหลักทรัพย์จะล้มละลาย หรือฟื้นฟูกิจการหรือหลักทรัพย์นั้น ไม่มีการซื้อขายในตลาดที่มีสภาพคล่องอีกต่อไป

การบันทึกการด้อยค่าของหลักทรัพย์เมื่อขายที่อยู่ในความต้องการของตลาด ให้ปฏิบัติดังนี้

(๒.๑) สหกรณ์ต้องบันทึกการด้อยค่าของหลักทรัพย์เมื่อขายที่อยู่ในความต้องการของตลาดทันทีที่มีหลักฐานสนับสนุนว่า หลักทรัพย์นั้นด้อยค่าโดยการกลับรายการขาดทุนจากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นที่บันทึกไว้ในบัญชีกำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น ที่แสดงอยู่ในทุนของสหกรณ์เป็นรายการขาดทุนจากการด้อยค่าของหลักทรัพย์เมื่อขายในงบกำไรขาดทุนทันที เว้นแต่กรณีสหกรณ์เคยบันทึกกำไรกำไรจากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นไว้ในบัญชีกำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นที่แสดงอยู่ในทุนของสหกรณ์ สหกรณ์ต้องกลับบัญชีกำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นดังกล่าว ในการบันทึกลดมูลค่าเงินลงทุนก่อนที่จะบันทึกการขาดทุนจากการด้อยค่าของหลักทรัพย์เมื่อขายในงบกำไรขาดทุน

(๒.๒) สหกรณ์ต้องบันทึกเพิ่มมูลค่าของหลักทรัพย์เมื่อขาย เมื่อพบว่ารายการขาดทุนจากการด้อยค่าของหลักทรัพย์เมื่อขายที่ได้รับรู้ไว้หมดไปหรือลดลง ให้บันทึกเพิ่มมูลค่าไว้ในบัญชีกำไรจากการปรับมูลค่าหลักทรัพย์เมื่อขาย และบันทึกได้ไม่เกินกว่าจำนวนขาดทุนจากการด้อยค่าของหลักทรัพย์เมื่อขายที่เคยบันทึกไว้

(๓) เงินลงทุนทั่วไปจะด้อยค่าเมื่อมีข้อมูลที่แสดงให้เห็นว่ามูลค่าตามบัญชีของเงินลงทุนทั่วไปสูงกว่ามูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืน เช่น หุ่นชุมนุมสหกรณ์จะด้อยค่า เมื่อปรากฏว่าหมายเหตุประกอบงบการเงินของชุมนุมสหกรณ์ระบุมูลค่าต่อหุ้นที่คำนวณใหม่ตามวิธีการที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด มีมูลค่าต่ำกว่ามูลค่าต่อหุ้นที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของชุมนุมสหกรณ์ เป็นต้น

การบันทึกการด้อยค่าของเงินลงทุนทั่วไป ให้ปฏิบัติดังนี้

(๓.๑) บันทึกขาดทุนจากการด้อยค่าของเงินลงทุนทั่วไปทันทีที่มีหลักฐานสนับสนุนว่าเงินลงทุนทั่วไปด้อยค่า

(๓.๒) สหกรณ์ต้องบันทึกการเพิ่มมูลค่าของเงินลงทุนทั่วไป เมื่อพบว่ารายการขาดทุนจากการด้อยค่าของเงินลงทุนทั่วไปที่รับรู้ไว้หมดไปหรือลดลง ให้บันทึกเพิ่มมูลค่าไว้ในบัญชีกำไรจากการปรับมูลค่าเงินลงทุนทั่วไป และบันทึกได้ไม่เกินกว่าจำนวนขาดทุนจากการด้อยค่าของเงินลงทุนทั่วไปที่เคยบันทึกไว้

ให้สหกรณ์บันทึกการด้อยค่าของเงินลงทุนไว้ในบัญชีค่าเผื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุนในงบแสดงฐานะการเงิน และบันทึกผลขาดทุนจากการด้อยค่าไว้ในบัญชีขาดทุนจากการด้อยค่าเงินลงทุนในงบกำไรขาดทุน

ข้อ ๒๓ ให้สหกรณ์แสดงมูลค่าเงินลงทุน ณ วันสิ้นปีทางบัญชีในงบแสดงฐานะการเงิน ดังนี้

(๑) เงินลงทุนทั่วไป หรือตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดในงบแสดงฐานะการเงิน ต้องแสดงด้วยราคาทุน

(๒) ตราสารทุนและตราสารหนี้ที่ถือไม่ครบกำหนดที่อยู่ในความต้องการของตลาด ซึ่งถือเป็นหลักทรัพย์เพื่อขายต้องแสดงในงบแสดงฐานะการเงินด้วยมูลค่ายุติธรรม

สหกรณ์ต้องบันทึกปรับมูลค่าส่วนต่างระหว่างมูลค่าตามบัญชีกับมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนไว้ในบัญชีค่าเผื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน เพื่อปรับมูลค่าตามบัญชีของเงินลงทุนให้เท่ากับมูลค่ายุติธรรมและส่วนเกินหรือต่ำกว่าทุนจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าของเงินลงทุนแสดงไว้ในบัญชีกำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น เป็นรายการภายใต้ทุนของสหกรณ์ เมื่อมีการจำหน่ายหลักทรัพย์ จึงบันทึกการเปลี่ยนแปลงมูลค่าเงินลงทุนในบัญชีกำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นนั้นเป็นกำไรหรือขาดทุนจากการจำหน่ายเงินลงทุน โดยบันทึกปรับได้ไม่เกินจำนวน กำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นของเงินลงทุนแต่ละรายการเท่านั้น

(๓) ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด ต้องแสดงในงบแสดงฐานะการเงินด้วยราคาทุนตัดจำหน่ายซึ่งหมายถึง ราคาทุนของตราสารหนี้ที่ได้มาหรือโอนมาตั้งแต่เริ่มแรกหักเงินต้นที่จ่ายคืนและบวกหรือหักค่าตัดจำหน่ายสะสมของส่วนต่างระหว่างราคาทุนเริ่มแรกกับมูลค่าที่ตราไว้ การตัดจำหน่ายส่วนต่างดังกล่าวต้องใช้วิธีคำนวณหาอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง ซึ่งเป็นอัตราคงที่ตลอดอายุของตราสารหนี้ หรือวิธีอื่นที่ให้ผลไม่แตกต่างจากวิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงอย่างมีนัยสำคัญ

ข้อ ๒๔ ให้สหกรณ์เปิดเผยข้อมูลเงินลงทุนในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ดังนี้

(๑) นโยบายการบัญชีเกี่ยวกับการวัดมูลค่าเงินลงทุน การคำนวณต้นทุนของเงินลงทุนและการเปลี่ยนแปลงมูลค่าเงินลงทุน

(๒) มูลค่าของหน่วยลงทุนแต่ละหน่วยตามมูลค่ายุติธรรม ราคาทุน หรือราคาทุนตัดจำหน่ายตลอดจนเปิดเผยราคาทุนรวมของเงินลงทุนบวกหรือหักด้วยค่าเผื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน แยกเป็นเงินลงทุนที่อยู่ในความต้องการของตลาด และเงินลงทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด ทั้งนี้ ให้แสดงตามระยะเวลาถือครองเงินลงทุนเป็นระยะสั้นหรือระยะยาว

(๓) ข้อมูลเกี่ยวกับกำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น โดยเปิดเผยให้ทราบถึงจำนวนเงินต้นงวด การเปลี่ยนแปลงในระหว่างงวด และจำนวนเงินคงเหลือในวันสิ้นปีทางบัญชี

(๔) ข้อมูลเกี่ยวกับการด้อยค่าของเงินลงทุนในระหว่างปี โดยเปิดเผยให้ทราบถึงมูลค่าเงินลงทุนตามบัญชีคงเหลือ จำนวนผลขาดทุนจากการด้อยค่าของเงินลงทุน และสาเหตุของการด้อยค่าเงินลงทุนนั้น

ข้อ ๒๕ ให้สหกรณ์บันทึกบัญชีลูกหนี้เงินกู้ สำหรับรายการลูกหนี้ที่เกิดจากสัญญาเงินกู้อื่น รวมถึงลูกหนี้อื่นอันมีมูลหนี้ที่เกิดจากการให้เงินกู้ เช่น ลูกหนี้เงินกู้ปรับปรุงโครงสร้างหนี้ ลูกหนี้เงินกู้ขาดสมาชิกภาพ ลูกหนี้เงินกู้ระหว่างดำเนินคดี ลูกหนี้เงินกู้ตามคำพิพากษา เป็นต้น

ข้อ ๒๖ ให้สหกรณ์ประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญสำหรับลูกหนี้ที่คาดว่าจะเรียกเก็บไม่ได้ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี เพื่อปรับมูลค่าของลูกหนี้เงินกู้ โดยแสดงเป็นรายการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญหักจากบัญชีลูกหนี้เงินกู้ในงบแสดงฐานะการเงิน ดังนี้

(๑) สหกรณ์ตามมาตรา ๓๓/๑ (๑) (๒) (๓) (๔) และ (๕) แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม และกลุ่มเกษตรกร ให้ประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญตามประกาศกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เรื่อง การประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ

(๒) สหกรณ์ตามมาตรา ๓๓/๑ (๖) และ (๗) แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ให้ประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญตามกฎกระทรวงว่าด้วย การจัดชั้นสินทรัพย์ และการกันเงินสำรอง

ให้นำรายการดังต่อไปนี้ มาพิจารณาก่อนประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี

(๑) จำนวนเงินที่ได้รับชำระหนี้หลังวันสิ้นปีทางบัญชี แต่ก่อนวันที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่อการเงิน

(๒) เงินฝากของลูกหนี้ที่ฝากไว้กับสหกรณ์ตามจำนวนเงินที่เจ้าของบัญชีเงินฝากดังกล่าวทำสัญญาตกลงผูกพันค้ำประกันหนี้ของลูกหนี้และให้สิทธิแก่สหกรณ์สามารถถอนเงินฝากเพื่อชำระหนี้ได้เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ

(๓) หลักทรัพย์รัฐบาล หรือหลักทรัพย์ที่กระทรวงการคลังค้ำประกันต้นเงินและดอกเบี้ย และเจ้าของหลักทรัพย์นั้นได้ทำสัญญาตกลงผูกพันค้ำประกันหนี้ของลูกหนี้ให้หักได้ตามมูลค่าหลักทรัพย์เท่าที่ได้นำมาเป็นหลักประกันกับสหกรณ์

(๔) ที่ดิน หรือที่ดินพร้อมอาคาร สิ่งปลูกสร้างที่จดจำนองไว้กับสหกรณ์ กรณีประเมินโดยทางราชการให้หักได้เต็มจำนวน กรณีประเมินโดยผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินรับอนุญาตให้หักได้ ร้อยละ ๗๐ ของราคาประเมิน ทั้งนี้ ต้องไม่เกินกว่าวงเงินที่ระบุไว้ในสัญญาจำนอง

ข้อ ๒๗ ให้สหกรณ์บันทึกบัญชีลูกหนี้การค้า สำหรับรายการลูกหนี้ที่ค้างชำระค่าสินค้า หรือค่าบริการที่สหกรณ์ได้ขายหรือให้บริการไปแล้วตามปกติ รวมถึงลูกหนี้ขายผ่านบัญชี ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระหรือเช่าซื้อ ลูกหนี้ค่าบริการ

การประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญสำหรับลูกหนี้การค้าที่คาดว่าจะเรียกเก็บไม่ได้ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๒๖ เพื่อปรับมูลค่าของลูกหนี้การค้า และแสดงเป็นรายการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญหักจากบัญชีลูกหนี้การค้าในงบแสดงฐานะการเงิน

ข้อ ๒๘ ให้สหกรณ์บันทึกบัญชีลูกหนี้อื่น สำหรับรายการลูกหนี้ที่ไม่อาจจัดอยู่ในประเภทของลูกหนี้เงินกู้และลูกหนี้การค้า รวมถึงหนี้สินที่กรรมการและเจ้าหน้าที่มีต่อสหกรณ์ไม่ว่าในลักษณะใดก็ตาม โดยบันทึกบัญชีลูกหนี้อื่นแยกออกตามประเภทของการเกิดรายการ เช่น ลูกหนี้เงินสดขาดบัญชี ลูกหนี้เงินยืมทรวง เป็นต้น

การประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญสำหรับลูกหนี้อื่นที่คาดว่าจะเรียกเก็บไม่ได้ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๒๖ เพื่อปรับมูลค่าของลูกหนี้อื่น และแสดงเป็นรายการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญหักจากบัญชีลูกหนี้อื่นในงบแสดงฐานะการเงิน

ข้อ ๒๙ ให้สหกรณ์นำจำนวนเงินที่ได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้มาหักค่าปรับค้างรับ ดอกเบี้ยค้างรับ ค่าปรับรับประจำปี ดอกเบี้ยรับประจำปี และต้นเงิน ตามลำดับ

ข้อ ๓๐ ลูกหนี้ที่สามารถตัดจำหน่ายหนี้สูญได้ ต้องเป็นหนี้ที่เกิดจากการประกอบกิจการหรือเนื่องจากการประกอบกิจการของสหกรณ์ และมีลักษณะ ดังนี้

(๑) ต้องมีหลักฐานการติดตามทวงถามให้ชำระหนี้ตามสมควรแก่กรณี หรือมีการฟ้องคดีแล้ว แต่ไม่ได้รับการชำระหนี้ หรือ

(๒) ลูกหนี้ถึงแก่ความตาย หรือศาลมีคำพิพากษาว่าเป็นคนสาบสูญ และไม่มีทรัพย์สินหรือสิทธิใด ๆ จะเรียกร้องให้ชำระหนี้ได้ หากฟ้องคดีไปก็ทำให้เสียค่าใช้จ่ายมากยิ่งขึ้นไม่คุ้มกับหนี้ที่จะได้รับชำระ หรือ

(๓) ลูกหนี้เลิกกิจการ และมีหนี้ของเจ้าหนี้อื่นมีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้ และอยู่ในลำดับที่จะได้รับชำระหนี้ก่อนเป็นจำนวนมากกว่าทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือ

(๔) ได้ดำเนินการฟ้องลูกหนี้ในคดีแพ่งหรือได้ยื่นคำขอเฉลี่ยหนี้ในคดีที่ลูกหนี้ถูกเจ้าหนี้อื่นฟ้องในคดีแพ่ง และในกรณีนั้น ๆ ได้มีคำสั่งบังคับหรือคำสั่งของศาลแล้ว แต่ลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินใด ๆ จะชำระหนี้ได้ หรือ

(๕) ได้ดำเนินการฟ้องลูกหนี้ในคดีล้มละลายหรือได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีที่ลูกหนี้ถูกเจ้าหนี้อื่นฟ้องในคดีล้มละลาย และในกรณีนั้น ๆ ได้มีการประนอมหนี้กับลูกหนี้ โดยศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยกับการประนอมหนี้นั้น หรือ

(๖) ลูกหนี้ถูกศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย และได้มีการแบ่งทรัพย์สินของลูกหนี้ครั้งแรกแล้ว

(๗) ลูกหนี้แต่ละรายที่มีจำนวนหนี้รวมกันไม่เกินสามหมื่นบาท หากสหกรณ์มีหลักฐานการติดตามทวงถามให้ชำระหนี้ตามสมควรแก่กรณีแล้วแต่ไม่ได้รับชำระหนี้ และหากจะฟ้องลูกหนี้ก็จะต้องเสียค่าใช้จ่ายไม่คุ้มกับหนี้ที่จะได้รับชำระ

ข้อ ๓๑ ให้สหกรณ์ตัดจำหน่ายหนี้สูญ ในกรณีที่หนี้นั้นมีการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้เต็มจำนวนหนี้ที่จะขอตัดจำหน่ายแล้วในคราวปิดบัญชีประจำปีก่อนการขออนุมัติตัดจำหน่ายหนี้สูญ ให้สหกรณ์ดำเนินการ ดังนี้

(๑) กำหนดระเบียบวาระการประชุมใหญ่ เรื่อง การตัดจำหน่ายหนี้สูญ ในคราวปิดบัญชีประจำปีก่อนการขออนุมัติตัดจำหน่ายหนี้สูญ เพื่อพิจารณาอนุมัติตัดจำหน่ายหนี้สูญ โดยจัดให้มีข้อมูลแบบระเบียบวาระการประชุมใหญ่ ดังนี้

- (๑.๑) จำนวนหนี้ที่ขออนุมัติตัดจำหน่ายจากบัญชี
 (๑.๒) คำชี้แจงสภาพหลักฐานและการดำเนินการติดตามทวงถามหนี้
 (๑.๓) เหตุผลในการขอตัดจำหน่ายหนี้สูญ
 (๑.๔) ความเห็นของที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์
 (๒) ต้องมีมติอนุมัติจากที่ประชุมใหญ่ โดยมีคะแนนเสียงเกินกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกที่มาประชุม
 (๓) เมื่อที่ประชุมใหญ่มีมติให้ตัดจำหน่ายหนี้สูญได้ ให้บันทึกไว้ในรายงานการประชุม
 ด้วยว่าการอนุมัติตัดจำหน่ายหนี้สูญเป็นเพียงการปฏิบัติทางบัญชีเท่านั้น มิได้เป็นการระงับซึ่งสิทธิ
 เรียกร้องจากผู้ต้องรับผิดชอบต่อสหกรณ์แต่อย่างใด

การตัดจำหน่ายหนี้สูญให้สหกรณ์บันทึกลดยอดลูกหนี้เป็นหนี้สูญถือเป็นค่าใช้จ่ายในงบกำไร
 ขาดทุน และโอนกลับบัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญและบัญชีหนี้สงสัยจะสูญ

ข้อ ๓๒ ให้สหกรณ์บันทึกกลับรายการบัญชีลูกหนี้และค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญที่เกี่ยวข้อง
 และบันทึกหนี้สูญรับคืนเป็นรายได้ด้วยจำนวนเงินที่ได้รับคืน เมื่อสหกรณ์ตัดจำหน่ายหนี้สูญไปแล้ว
 และลูกหนี้นำเงินมาชำระหนี้

ข้อ ๓๓ ให้สหกรณ์เปิดเผยข้อมูลลูกหนี้เงินกู้ ลูกหนี้การค้า และลูกหนี้อื่นในหมายเหตุ
 ประกอบงบการเงิน ดังนี้

(๑) นโยบายการบัญชีเกี่ยวกับการประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ

(๒) นโยบายการบัญชีเกี่ยวกับการระงับการรับรู้รายได้ที่เกิดจากดอกเบี้ยเงินให้กู้ของลูกหนี้
 ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ตามเกณฑ์คงค้าง และเปิดเผยจำนวนเงินที่ไม่ได้รับรู้เข้าเป็นรายได้ ซึ่งหากได้นำเข้า
 เป็นรายได้แล้วจะมีผลให้สหกรณ์มีกำไรสุทธิเป็นจำนวนเท่าใด

(๓) วิธีการคำนวณค่าปรับกรณีลูกหนี้การค้าค้างชำระเกินระยะเครดิตที่ระบุในสัญญา

(๔) วิธีการคำนวณยอดลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระหรือเช่าซื้อ

(๕) มติที่ประชุมใหญ่ที่อนุมัติในกรณีให้ตัดจำหน่ายหนี้สูญ

ข้อ ๓๔ ให้สหกรณ์บันทึกบัญชีสินค้าคงเหลือ สำหรับรายการสินทรัพย์ที่มีไว้เพื่อขาย
 ตามลักษณะการประกอบธุรกิจโดยปกติ หรืออยู่ในระหว่างกระบวนการผลิตเพื่อเป็นสินค้าสำเร็จรูปเพื่อขาย
 หรือมีไว้ใช้ในการผลิตสินค้าหรือให้บริการ หรือต้นทุนงานให้บริการส่วนที่สหกรณ์ยังไม่ได้รับรู้เป็นรายได้
 ซึ่งประกอบด้วย ค่าแรงงาน และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับ
 การให้บริการ รวมทั้งบุคลากรที่ควบคุมดูแลและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการ หรือสินค้าที่ส่งไป
 ผักขายและยังไม่ได้บันทึกบัญชีขายสินค้า หรือสินค้าที่บันทึกบัญชีซื้อแล้วแต่ได้รับไม่ครบ หรือสินค้า
 ยึดคืนรอขาย

ข้อ ๓๕ ให้สหกรณ์บันทึกบัญชีเกี่ยวกับสินค้าคงเหลือโดยใช้วิธีการบันทึกบัญชีสินค้าคงเหลือ
 เมื่อวันสิ้นปีทางบัญชี (Periodic Inventory) และให้จัดทำทะเบียนคุมสินค้าทุกครั้งที่มีการซื้อและขายสินค้า

การบันทึกซื้อสินค้าให้บันทึกในราคาซื้อสินค้านั้น รวมถึงค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ได้จ่ายไปเพื่อให้ได้สินค้านั้นมาอยู่ในสภาพที่พร้อมจะขายได้ สำหรับราคาทุนของสินค้าที่ผลิตขึ้นเองเพื่อจำหน่ายประกอบด้วยต้นทุนของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ค่าแรงงานโดยตรงในการผลิต และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เกี่ยวกับการผลิตสินค้านั้น

การคำนวณต้นทุนต่อหน่วยของสินค้า กรณีได้รับของแถมเป็นสินค้าชนิดเดียวกันกับสินค้าที่ซื้อให้นำมูลค่าจำนวนเงินที่จ่ายค่าสินค้าที่ซื้อทั้งหมดหารด้วยจำนวนหน่วยสินค้าที่ได้รับทั้งหมด

การคำนวณต้นทุนต่อหน่วยของสินค้า กรณีได้รับของแถมเป็นสินค้าชนิดเดียวกันกับสินค้าที่ซื้อแต่ต่างขนาดหรือเป็นสินค้าที่ต่างชนิดกัน โดยให้ประมาณราคาที่จะขายได้ของสินค้าทั้งหมดรวมทั้งสินค้าที่ได้รับเป็นของแถมด้วยแล้วเฉลี่ยเป็นราคาทุนให้สินค้าทุกชิ้นที่ซื้อมาทั้งสิ้นรวมทั้งสินค้าแถมด้วย

ข้อ ๓๖ ให้สหกรณ์ที่ส่งมอบสินค้าให้ลูกค้าแล้วโดยการขายผ่อนชำระหรือให้เช่าซื้อต่อมาได้ยึดสินค้าคืน ให้บันทึกสินค้ายึดคืนรอขายด้วยมูลค่าลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระหรือเช่าซื้อคงเหลือตามบัญชีหลังจากหักดอกผลจากการขายผ่อนชำระหรือเช่าซื้อรอดัดบัญชี และกำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระหรือเช่าซื้อรอดัดบัญชี รวมทั้งบัญชีอื่นที่เกี่ยวข้องเมื่อลูกค้าไม่สามารถจ่ายชำระหนี้ค่าสินค้าได้

ข้อ ๓๗ ให้สหกรณ์ที่เบิกสินค้าไปใช้ในการดำเนินงานของสหกรณ์ บันทึกสินค้าที่เบิกใช้เป็นค่าใช้จ่ายตามประเภทที่นำสินค้าไปใช้ และบันทึกสินค้าเบิกใช้เพื่อการดำเนินงาน โดยบันทึกด้วยราคาทุน

การเบิกสินค้าไปใช้ในการผลิตสินค้าให้สหกรณ์บันทึกสินค้าที่เบิกใช้เป็นค่าวัตถุดิบ/วัสดุใช้สิ้นเปลือง และบันทึกสินค้าเบิกใช้เพื่อการผลิต โดยบันทึกด้วยราคาทุน

การนำสินค้าไปแถม แจกฟรี หรือให้เป็นตัวอย่างแก่ลูกค้า ให้สหกรณ์บันทึกเป็นค่าใช้จ่ายส่งเสริมการขาย และบันทึกสินค้าเบิกใช้เพื่อการส่งเสริมการขาย โดยบันทึกด้วยราคาทุน

ข้อ ๓๘ ให้สหกรณ์ตรวจนับสินค้าคงเหลือ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี โดยจัดทำทะเบียนคุมสินค้าและวัตถุดิบ และต้องมีการตรวจนับสินค้าคงเหลือ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี โดยผู้ที่ไม่มีหน้าที่โดยตรงในการเก็บรักษาสินค้าเป็นกรรมการตรวจนับ ไม่น้อยกว่า ๓ คน เพื่อให้ทราบปริมาณและสภาพของสินค้าที่เหลืออยู่ตามความเป็นจริง โดยให้แยกรายละเอียดสินค้าคงเหลือสภาพปกติ สินค้าที่เสื่อมหรือชำรุดที่ตรวจนับได้ไว้ต่างหากจากกัน ทั้งนี้ ไม่นับรวมสินค้านับฝากขายที่ยังไม่ได้บันทึกบัญชีซื้อสินค้าที่ขายแล้วแต่ผู้ซื้อยังไม่มารับสินค้า และสินค้าเสื่อมสภาพเสียหายที่ได้รับอนุมัติให้ตัดบัญชีแล้ว

ข้อ ๓๙ ให้สหกรณ์จัดประเภทสินค้าคงเหลือที่ตรวจนับได้ โดยแยกออกตามสภาพ เป็น ๒ กลุ่มดังนี้

(๑) สินค้าคงเหลือสภาพปกติ หมายถึง สินค้าคงเหลือซึ่งอยู่ในสภาพพร้อมที่จะขายหรือสามารถนำไปใช้ในการผลิตสินค้าหรือให้บริการ

(๒) สินค้าคงเหลือสภาพเสื่อมชำรุด หมายถึง สินค้าคงเหลือที่มีสภาพเสื่อมชำรุด ล้าสมัย แต่ยังสามารถขายได้

ข้อ ๔๐ ให้สหกรณ์คำนวณมูลค่าสินค้าคงเหลือสภาพปกติ ณ วันสิ้นปีทางบัญชีด้วยราคาทุนหรือมูลค่าสุทธิที่จะได้รับแล้วแต่มูลค่าใดจะต่ำกว่า และบันทึกเป็นมูลค่าสินค้าคงเหลือ ณ วันสิ้นปีทางบัญชีโดยสหกรณ์สามารถเลือกใช้วิธีการคำนวณราคาทุน ดังนี้

(๑) วิธีเข้าก่อนออกก่อน (First In First Out : FIFO) โดยสินค้าที่ซื้อหรือผลิตขึ้นก่อนจะถูกขายออกไปก่อน ดังนั้น สินค้าที่เหลืออยู่จะเป็นสินค้าที่ซื้อหรือผลิตครั้งหลังสุดย้อนขึ้นไปตามลำดับ

(๒) วิธีถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weighted Average) โดยนำราคาทุนทั้งหมดของสินค้าที่ซื้อมาหารด้วยจำนวนหน่วยของสินค้านั้น และนำราคาถัวเฉลี่ยต่อหน่วยที่คำนวณได้คูณด้วยจำนวนหน่วยของสินค้าคงเหลือในวันสิ้นปีทางบัญชี

สหกรณ์เลือกใช้วิธีการคำนวณราคาทุนสินค้าคงเหลือด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง สหกรณ์ต้องใช้วิธีการคำนวณต้นทุนด้วยวิธีเดียวกันอย่างสม่ำเสมอ สำหรับสินค้าคงเหลือที่มีลักษณะและการใช้คล้ายคลึงกัน

ข้อ ๔๑ ให้สหกรณ์บันทึกมูลค่าสินค้าคงเหลือสภาพเสื่อมชำรุด ด้วยราคาลดลงตามราคาที่สามารถจำหน่ายได้ กรณีสินค้าที่เสื่อมหรือชำรุดลดลงต่ำกว่าราคาทุน ให้จัดทำรายละเอียดประกอบการขอลดราคาโดยให้มีข้อมูลเกี่ยวกับประเภทสินค้า จำนวน ราคาทุน ราคาที่ลดลง และเหตุผลที่ลดราคา เสนอขออนุมัติต่อที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ก่อนการจำหน่ายตามราคาที่ลดลง

ข้อ ๔๒ ให้สหกรณ์บันทึกมูลค่าที่ลดลงของสินค้าคงเหลือ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี เนื่องจากการปรับมูลค่าให้เท่ากับมูลค่าสุทธิที่จะได้รับเป็นผลขาดทุนจากการตีราคาสินค้าลดลง ถือเป็นค่าใช้จ่ายในงวดที่ปรับมูลค่าสินค้าลดลง

สินค้าคงเหลือ ณ วันสิ้นปีทางบัญชีหรือวันตรวจนับ มีจำนวนน้อยกว่าสินค้าคงเหลือตามบัญชี หรือจำนวนสินค้าคงเหลือตามบัญชีที่เกินหลังจากหักลดหย่อนแล้ว ให้ถือเป็นสินค้าขาดบัญชี โดยให้สหกรณ์โอนบัญชีแยกออกจากสินค้าคงเหลือตามบัญชีโดยใช้ราคาขายรวมภาษีขาย ณ วันสิ้นปีทางบัญชี หรือวันตรวจนับเป็นเกณฑ์ในการบันทึกบัญชีและดำเนินการหาผู้รับผิดชอบ

ข้อ ๔๓ ให้สหกรณ์พิจารณาการลดหย่อนสินค้าคงเหลือขาดบัญชี ดังนี้

(๑) สินค้าประเภทพืชผลทางการเกษตร ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์พิจารณาลดหย่อนสำหรับสินค้าที่มีการยุบตัวหรือสูญเสียน้ำหนักตามสภาพของสินค้านั้น โดยให้ดำเนินการทดสอบอัตราการยุบตัวตามสภาพของพืชผลทางการเกษตรนั้นขึ้นเป็นการเฉพาะ และจะต้องมีหลักฐานพิสูจน์ว่าอัตราการทดสอบนั้นได้กำหนดขึ้นด้วยวิธีการที่เหมาะสม

(๒) สินค้าประเภทน้ำมันเชื้อเพลิง ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์พิจารณาลดหย่อนน้ำมันเชื้อเพลิงที่ขาดหาย เนื่องจากการระเหยของน้ำมันตามสภาพปกติได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กรมสรรพากรกำหนด

ข้อ ๔๔ ให้สหกรณ์บันทึกสินค้าขาดบัญชี สำหรับสินค้าคงเหลือตามบัญชีส่วนที่เกินจากสินค้าคงเหลือที่ตรวจนับได้ หลังหักลดหย่อนสินค้าคงเหลือขาดบัญชีแล้ว ดังนี้

(๑) ถ้ามีผู้รับผิดชอบ ให้ผู้รับผิดชอบชดเชยสินค้าขาดบัญชีด้วยราคาขายรวมภาษีขาย กรณีผู้รับผิดชอบยังไม่สามารถชำระคืนได้ ให้ตั้งผู้รับผิดชอบนั้นเป็นลูกหนี้สินค้าขาดบัญชี โดยให้มีการ

จัดทำหลักฐานรับสภาพความผิดจากสินค้าขาดบัญชี พร้อมทั้งจัดให้มีหลักประกันโดยให้มีมูลค่าไม่น้อยกว่าสินค้าขาดบัญชีตามราคาขายรวมภาษีขาย

(๒) ถ้ายังไม่สามารถกำหนดผู้รับผิดชอบหรืออยู่ระหว่างดำเนินการพิจารณาหาผู้รับผิดชอบสินค้าขาดบัญชีดังกล่าวถือเป็นสินค้าขาดบัญชีที่มีมูลค่าตามราคาขายรวมภาษีขาย ซึ่งจะต้องตั้งค่าเพื่อสินค้าขาดบัญชีและค่าเสียหายจากสินค้าขาดบัญชีเป็นค่าใช้จ่ายทั้งจำนวน

(๓) ถ้าสามารถหาผู้รับผิดชอบสินค้าขาดบัญชีได้ในเวลาต่อมา ให้ปรับปรุงบัญชีสินค้าขาดบัญชีเป็นบัญชีลูกหนี้สินค้าขาดบัญชี

ข้อ ๔๕ ให้สหกรณ์บันทึกบัญชีสินค้าเสื่อมสภาพเสียหาย สำหรับรายการสินค้าที่ได้รับ ความเสียหายจากภัยต่าง ๆ เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม ภูเขาโรครวม เป็นต้น ซึ่งสหกรณ์ไม่ได้ทำประกันภัยและสินค้านั้นไม่สามารถขายได้ โดยให้ที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์มีมติให้ตัดจำหน่ายออกจากบัญชี และบันทึกเป็นค่าเสียหายจากสินค้าเสื่อมสภาพทั้งจำนวนด้วยราคาทุน และแสดงเป็นรายการหักสินค้าที่มีเพื่อขายในงบต้นทุนขาย กรณีสินค้ามีสภาพขายได้ ให้ถือเป็นสินค้าคงเหลือ และตีราคา ลดลงตามสภาพที่คาดว่าจะขายได้ กรณีสินค้าทำประกันภัยให้บันทึกค่าเสียหายเป็นค่าใช้จ่ายของสหกรณ์ และบันทึกจำนวนเงินที่ได้รับชดเชยจากบริษัทประกันเป็นรายได้ของสหกรณ์

ข้อ ๔๖ ให้สหกรณ์เปิดเผยข้อมูลสินค้าคงเหลือในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ดังนี้

(๑) นโยบายการบัญชีที่ใช้ในการวัดมูลค่าสินค้าคงเหลือตามราคาทุนหรือมูลค่าสุทธิที่จะได้รับแล้วแต่มูลค่าใดจะต่ำกว่า โดยเปิดเผยวิธีที่ใช้คำนวณราคาทุนของสินค้าแต่ละประเภท

(๒) รายการลดราคาขายสินค้าลงต่ำกว่าราคาทุนในระหว่างปีเกี่ยวกับจำนวนครั้งที่ลดราคา จำนวน ประเภทสินค้า จำนวนที่ลดราคา วันที่และครั้งที่ของการประชุมคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ที่มีมติให้ลดราคา

(๓) รายการลดหย่อนสินค้าในระหว่างปีเกี่ยวกับปริมาณและจำนวนเงินที่ลดหย่อน ประเภทสินค้า วันที่และครั้งที่ของการประชุมคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ที่มีมติให้ลดหย่อน

(๔) รายการสินค้าที่เสียหายจากภัยพิบัติต่าง ๆ เกี่ยวกับประเภทสินค้า ปริมาณ และจำนวนเงิน ที่ได้รับความเสียหาย

ข้อ ๔๗ ให้สหกรณ์บันทึกบัญชีวัสดุคงเหลือ สำหรับรายการของใช้สิ้นเปลืองในโรงงานและในสำนักงานซึ่งมีไว้เพื่อใช้ มิใช่มีไว้เพื่อจำหน่าย

ข้อ ๔๘ ให้สหกรณ์ตรวจนับวัสดุคงเหลือโดยปฏิบัติเช่นเดียวกับการตรวจนับสินค้าคงเหลือ และบันทึกมูลค่าวัสดุคงเหลือสภาพปกติ ด้วยราคาทุน

ข้อ ๔๙ ให้สหกรณ์เปิดเผยข้อมูลวัสดุคงเหลือในหมายเหตุประกอบงบการเงิน โดยเปิดเผยนโยบายการบัญชีในการวัดมูลค่าวัสดุคงเหลือ ด้วยราคาทุน

ข้อ ๕๐ ให้สหกรณ์บันทึกบัญชีที่ดินแทนการชำระหนี้รอขาย สำหรับรายการที่ดินและทรัพย์สินที่ติดกับที่ดิน ซึ่งสหกรณ์ได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้แทนการชำระด้วยเงินสด โดยพิจารณามูลค่าที่ดินแทนการชำระหนี้รอขายจากการสำรวจและประเมินราคาที่ดินก่อนการรับชำระหนี้ และบันทึกมูลค่าที่ดินที่ได้รับแทนการชำระหนี้รอขายด้วยราคาประเมินโดยทางราชการเต็มจำนวน แต่หากใช้ผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินรับอนุญาตให้รับรู้มูลค่าร้อยละ ๗๐ ของราคาประเมิน โดยสหกรณ์ต้องจัดทำทะเบียนคุมที่ดิน

แผนการชำระหนี้รอขาย และตรวจนับที่ดินแผนการชำระหนี้รอขาย พร้อมกับตรวจสอบเอกสารสิทธิ์ ทุกวันสิ้นปีทางบัญชี

กรณีสหกรณ์ได้รับที่ดินแผนการชำระหนี้รอขายซึ่งมีมูลค่าสูงกว่าจำนวนเงินที่ลูกหนี้เป็นหนี้ ให้บันทึกส่วนต่างไว้ในบัญชีส่วนเกินมูลค่าที่ดินแผนการชำระหนี้รอขาย โดยแสดงรายการไว้ในทุนของสหกรณ์

ข้อ ๕๑ ให้สหกรณ์บันทึกกลับรายการบัญชีส่วนเกินมูลค่าที่ดินแผนการชำระหนี้รอขาย เมื่อสหกรณ์ขายที่ดินแผนการชำระหนี้รอขาย ทั้งนี้ ต้องไม่เกินจากส่วนเกินมูลค่าของที่ดินแผนการชำระหนี้รอขายแปลงที่ขาย เพื่อรับรู้เป็นกำไรหรือขาดทุนจากการขายที่ดินแผนการชำระหนี้รอขาย

ข้อ ๕๒ ให้สหกรณ์เปิดเผยข้อมูลที่ดินแผนการชำระหนี้รอขายไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ดังนี้

(๑) นโยบายการบัญชีเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การวัดมูลค่าที่ดินแผนการชำระหนี้รอขาย

(๒) ข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดการได้มาของที่ดินแผนการชำระหนี้รอขาย เช่น วันที่โอนกรรมสิทธิ์ที่ดินให้สหกรณ์ จำนวนลูกหนี้ เลขที่สัญญาเงินกู้ จำนวนหนี้คงเหลือ วัน เดือน ปีที่ได้รับโอนกรรมสิทธิ์ที่ดิน จำนวนแปลง จำนวนเนื้อที่ ราคาประเมิน และส่วนเกินมูลค่าที่ดินแผนการชำระหนี้รอขาย ตามมติคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ในคราวที่มีการอนุมัติรายการเกี่ยวกับที่ดินแผนการชำระหนี้รอขาย

ข้อ ๕๓ ให้สหกรณ์บันทึกบัญชีที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ สำหรับรายการสินทรัพย์ที่มีตัวตนที่สหกรณ์มีไว้เพื่อใช้ประโยชน์ในการผลิต เพื่อใช้ในการจำหน่ายสินค้า ให้บริการ ให้เช่า หรือเพื่อใช้ในการบริหารงาน ซึ่งคาดว่าจะใช้ประโยชน์มากกว่าหนึ่งรอบระยะเวลาบัญชี

การบันทึกต้นทุนของสินทรัพย์ให้บันทึกด้วยราคาทุนที่จ่ายเพื่อให้ได้มาหรือก่อสร้าง สิ่งปลูกสร้าง รายการที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ รวมถึงต้นทุนที่เกิดขึ้นภายหลังการรับรู้มูลค่าเริ่มแรก และมีการซ่อมบำรุง ต่อเติม ดัดแปลง ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงแทนส่วนประกอบของรายการที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ รวมทั้งสิ้นส่วนอุปกรณ์สำรองที่ใช้ในการซ่อมบำรุงเป็นส่วนหนึ่งของบัญชีที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ จะต้องรับรู้เป็นบัญชีที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ เมื่อมีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ที่สหกรณ์จะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตจากรายการนั้น และสามารถวัดมูลค่าต้นทุนของรายการนั้น ได้อย่างน่าเชื่อถือ

ข้อ ๕๔ ให้สหกรณ์บันทึกต้นทุนของสินทรัพย์ที่ซื้อมาด้วยราคาซื้อรวมภาษีอากรขาเข้า ภาษีซื้อที่เรียกคืนไม่ได้ และค่าธรรมเนียมต่าง ๆ เพื่อให้ได้มารวมถึงต้นทุนการกู้ยืม และต้นทุนทางตรงอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดหาสินทรัพย์ เพื่อให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน กรณีมีส่วนลดและค่าภาษีที่จะได้รับคืนให้นำมาหักออกจากราคาซื้อด้วย

ต้นทุนของสินทรัพย์ที่สร้างขึ้นเองให้บันทึกด้วยราคาทุนของสินทรัพย์ ซึ่งประกอบด้วย ต้นทุนทางตรงที่เกี่ยวกับการสร้างสินทรัพย์ และต้นทุนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการก่อสร้างสินทรัพย์ที่เข้าเงื่อนไข

รวมเป็นราคาทุนของสินทรัพย์เมื่อมีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ว่าต้นทุนการกู้ยืมดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคต

การวัดมูลค่าของสินทรัพย์ที่นำไปแลกเปลี่ยนให้บันทึกด้วยมูลค่ายุติธรรม เว้นแต่มูลค่ายุติธรรมที่ได้มามีหลักฐานสนับสนุนที่ชัดเจนให้ใช้มูลค่ายุติธรรมที่ได้มา หากสหกรณ์ไม่สามารถวัดมูลค่ายุติธรรมได้อย่างน่าเชื่อถือ ต้องบันทึกสินทรัพย์ที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยนด้วยราคาทุนตามบัญชีของสินทรัพย์ที่นำไปแลกเปลี่ยน

การวัดมูลค่าราคาทุนของสินทรัพย์ที่ได้มาหลายชนิดในราคารวมกัน ให้แยกราคาทุนของสินทรัพย์ แต่ละชนิดออกจากกัน กรณีไม่ทราบราคาต้องมีการประเมินราคาสินทรัพย์แต่ละชนิดโดยผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินรับอนุญาต

ข้อ ๕๕ ให้สหกรณ์บันทึกค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นภายหลังจากการได้รับสินทรัพย์มาแล้ว และรายจ่ายนั้น เป็นผลทำให้สินทรัพย์ของสหกรณ์มีสภาพดีขึ้น หรือมีมูลค่าเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับมาตรฐานการใช้งาน เช่น มีอายุการใช้งานเพิ่มขึ้น มีเนื้อที่ใช้สอยเพิ่มขึ้น เป็นต้น ให้ถือเป็น การเพิ่มมูลค่าสินทรัพย์ แต่หากรายจ่ายนั้นมีผลให้สามารถรักษาสภาพของมาตรฐานในการใช้งานของสินทรัพย์ไว้ โดยไม่มีการเพิ่มประสิทธิภาพ ให้ถือเป็นค่าใช้จ่ายในงวดบัญชีที่เกิดขึ้น

ข้อ ๕๖ ให้สหกรณ์ตรวจนับสินทรัพย์ พร้อมกับตรวจสอบเอกสารสิทธิ์ เพื่อให้ทราบกรรมสิทธิ์ ความครบถ้วน และสภาพของสินทรัพย์ตามความเป็นจริงทุกวันสิ้นปีทางบัญชี และให้บันทึกเป็นรายการที่ดิน อาคารและอุปกรณ์นั้นด้วยราคาทุนหักค่าเสื่อมราคาสะสม

ข้อ ๕๗ สหกรณ์สามารถตีราคาสินทรัพย์ใหม่ได้ตามมูลค่ายุติธรรมที่ได้จากการประเมินราคาโดยผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินรับอนุญาต การตีราคาใหม่ต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอซึ่งรอบระยะเวลาของการพิจารณาตีราคาใหม่แต่ละครั้งต้องไม่ต่ำกว่า ๕ ปีบัญชีของสหกรณ์ โดยให้สหกรณ์ตีราคาสินทรัพย์ทุกรายการที่จัดอยู่ในประเภทเดียวกับรายการที่ตีราคาใหม่พร้อมกัน เพื่อมิให้มีการเลือกตีราคาเฉพาะบางรายการ และเพื่อมิให้มูลค่าของรายการที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ ที่แสดงอยู่ในงบการเงินมีทั้งราคาทุนและราคาที่ตีใหม่ปะปนกัน

กรณีที่ตีราคาสินทรัพย์ใหม่เป็นครั้งแรก แล้วทำให้สินทรัพย์มีมูลค่าเพิ่มขึ้น สหกรณ์ต้องรับรู้มูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์ที่เพิ่มขึ้นไว้ในบัญชีส่วนเกินทุนจากการตีราคาสินทรัพย์ โดยแสดงไว้ในทุนของสหกรณ์ในงบแสดงฐานะการเงิน หากต่อมามีการตีราคาลดลงให้นำส่วนที่ลดลงจากการตีราคาใหม่ไปหักออกจากบัญชีส่วนเกินทุนจากการตีราคาสินทรัพย์ ได้ไม่เกินจำนวนที่เคยตีราคาเพิ่มสำหรับสินทรัพย์ชนิดเดียวกัน หากราคาส่วนที่ลดลงจากการตีราคาใหม่ยังคงเหลือ ให้บันทึกเป็นขาดทุนจากการตีราคาสินทรัพย์ถือเป็นค่าใช้จ่ายในรอบระยะเวลาบัญชีที่มีการตีราคาลดลงนั้น

กรณีตีราคาสินทรัพย์ใหม่เป็นครั้งแรก แล้วทำให้สินทรัพย์มีมูลค่าลดลง หากเป็นสินทรัพย์ประเภทที่ต้องคิดค่าเสื่อมราคาและใช้มูลค่ายุติธรรมเป็นเกณฑ์ในการตีราคา ให้เพิ่มยอดค่าเสื่อมราคาสะสมให้มีจำนวนเท่ากับที่จะทำให้ราคาตามบัญชีของสินทรัพย์เท่ากับราคาที่ตีใหม่ โดยรับรู้มูลค่าที่ลดลงเป็นขาดทุนจากการตีราคาสินทรัพย์ ถือเป็นค่าใช้จ่ายในรอบระยะเวลาบัญชีที่ตีราคาสินทรัพย์ลดลงนั้น

กรณีตีราคาที่ดินใหม่เป็นครั้งแรก แล้วทำให้ที่ดินมีมูลค่าลดลง ให้ปรับลดยอดมูลค่าที่ดินลง โดยให้รับรู้มูลค่าที่ลดลงนั้น เป็นขาดทุนจากการตีราคาสินทรัพย์ ถือเป็นค่าใช้จ่ายทันทีในปีที่มีการตีราคาที่ดินลดลง ต่อมาที่มีการตีราคาที่ดินเพิ่มขึ้น ส่วนเพิ่มจากการตีราคาใหม่ ให้รับรู้เป็นกำไรจากการตีราคาที่ดิน ถือเป็นรายได้ ได้ไม่เกินจำนวนที่เคยตีราคาลดลง ซึ่งได้บันทึกเป็นค่าใช้จ่ายในระยะเวลาบัญชีก่อน สำหรับส่วนที่เกินจำนวนที่เคยตีราคาลดลง ให้บันทึกเป็นส่วนเกินทุนจากการตีราคาสินทรัพย์ แสดงไว้ในทุนของสหกรณ์ ในงบแสดงฐานะการเงิน

สำหรับบัญชีส่วนเกินทุนจากการตีราคาสินทรัพย์ กรณีที่มีการตีราคาใหม่สำหรับสินทรัพย์ประเภทที่ไม่ต้องคิดค่าเสื่อมราคา บัญชีส่วนเกินทุนจากการตีราคาสินทรัพย์จะถูกโอนปิดไปเมื่อมีการนำสินทรัพย์ดังกล่าวออกขาย ส่วนสินทรัพย์ประเภทที่คิดค่าเสื่อมราคา บัญชีส่วนเกินทุนจากการตีราคาสินทรัพย์ให้โอนไปยังบัญชีทุนสำรอง ตามส่วนที่ถือเป็นรายการที่เกิดขึ้นแล้วเมื่อมีการใช้สินทรัพย์นั้น โดยจำนวนของส่วนเกินทุนที่ถือเป็นรายการที่เกิดขึ้นแล้ว คำนวณจากผลต่างระหว่างค่าเสื่อมราคา ที่คำนวณจากราคาตามบัญชีที่ตีใหม่ กับค่าเสื่อมราคา ที่คำนวณจากราคาทุนเดิม

ข้อ ๕๘ ให้สหกรณ์คำนวณค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ที่จะมีการเสื่อมสภาพตามอายุการใช้งาน หรืออาจจะเกิดความเสียหายอันเนื่องมาจากการใช้งาน มูลค่าเสื่อมสภาพของรายการอาคารและอุปกรณ์ ต้องบันทึกเป็นค่าเสื่อมราคาอย่างมีระบบตลอดอายุการใช้ประโยชน์ของสินทรัพย์ วิธีการคิดค่าเสื่อมราคาต้องสะท้อนถึงประโยชน์เชิงเศรษฐกิจที่สหกรณ์ได้รับจากการใช้สินทรัพย์ ค่าเสื่อมราคาที่เกิดขึ้นแต่ละงวดต้องรับรู้เป็นค่าใช้จ่าย ยกเว้น ค่าเสื่อมราคาที่ต้องนำไปรวมเป็นราคาตามบัญชีของสินทรัพย์ชนิดอื่น

สหกรณ์ไม่ต้องคิดค่าเสื่อมราคาที่ดิน ที่สหกรณ์ถือไว้เพื่อใช้ในการดำเนินงาน

การคำนวณค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์ในแต่ละรอบปีทางบัญชี สหกรณ์ต้องคิดค่าเสื่อมราคาเมื่อสินทรัพย์พร้อมใช้งาน ให้สอดคล้องกับสภาพการใช้งาน และใกล้เคียงกับความเป็นจริง โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

(ก) อาคารถาวร หรือสิ่งปลูกสร้าง	ร้อยละ ๒.๕ - ๑๐
(ข) เครื่องสีข้าว เครื่องจักรกลและอุปกรณ์ เครื่องยนต์	ร้อยละ ๕ - ๒๐
(ค) เรือยนต์และอุปกรณ์เรือ	ร้อยละ ๑๐ - ๑๕
(ง) รถยนต์	ร้อยละ ๑๐ - ๒๐
(จ) ครุภัณฑ์และอุปกรณ์สำนักงาน	ร้อยละ ๑๐ - ๒๐
(ฉ) เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์	ร้อยละ ๒๐ - ๒๕

การพิจารณาองค์ประกอบในการคำนวณค่าเสื่อมราคาให้พิจารณา ดังนี้

(๑) อาคารและอุปกรณ์ที่เป็นส่วนประกอบเข้ากันแต่มีอายุการใช้งานต่างกัน ให้แยกส่วนประกอบและคำนวณค่าเสื่อมราคาตามอายุการใช้งานของแต่ละส่วนประกอบนั้น

(๒) อาคารและอุปกรณ์ที่มีอายุการใช้งานไม่เต็มปี ให้คำนวณตามระยะเวลาเป็นวันนับจากวันที่อาคารและอุปกรณ์นั้นพร้อมใช้งาน และให้นับ ๑ ปี มี ๓๖๕ วัน

(๓) เมื่อคำนวณค่าเสื่อมราคาถึงงวดสุดท้ายแล้วให้คงเหลือมูลค่าอาคารและอุปกรณ์ไว้ ๑ บาท ต่อหน่วย จนกว่าอาคารและอุปกรณ์นั้นจะสิ้นสภาพหรือตัดบัญชี

การคำนวณค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์ให้เลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่ง ดังนี้

(๑) วิธีเส้นตรง (Straight-line Method) ใช้สำหรับสินทรัพย์ที่มีการเสื่อมสภาพไปตามระยะเวลามากกว่าเสื่อมสภาพเพราะการใช้งานเป็นการเสื่อมสภาพเท่ากันทุกปี และเป็นวิธีที่มีผลทำให้ค่าเสื่อมราคามีจำนวนคงที่ตลอดอายุการให้ประโยชน์ของสินทรัพย์ อัตราค่าเสื่อมราคาให้คิดเป็นร้อยละต่อปี

(๒) วิธีอัตราลดลงตามผลรวมจำนวนปี (Sum-of-Years-Digits Method) ใช้สำหรับสินทรัพย์ที่มีลักษณะเป็นสินทรัพย์ที่มีประสิทธิภาพการใช้งานสูงในระยะแรก และประโยชน์ที่ให้ในระยะหลังไม่แน่นอน หรือถ้าใช้งานไปนานอาจเกิดค่าซ่อมแซมมาก ทั้งนี้ ระยะเวลาที่คิดค่าเสื่อมราคาต้องไม่เกินกว่าที่กำหนดไว้ในข้อ (๑) สำหรับอาคารและอุปกรณ์ประเภทเดียวกัน

กรณีสหกรณ์เลือกใช้วิธีการคำนวณค่าเสื่อมราคาวิธีใดวิธีหนึ่งแล้ว จะต้องใช้วิธีนั้นอย่างสม่ำเสมอตลอดอายุการใช้งานของอาคารและอุปกรณ์นั้น และค่าเสื่อมราคาที่ยังค้างอยู่ให้แสดงไว้ในบัญชีค่าเสื่อมราคาสะสมของอาคารและอุปกรณ์ แยกตามประเภทของอาคารและอุปกรณ์ที่เกิดค่าเสื่อมราคานั้น และให้บันทึกรายการค่าเสื่อมราคาไว้ในทะเบียนสินทรัพย์ ต่อมาหากสหกรณ์ซื้อสินทรัพย์ประเภทเดิมเพิ่มเติมอีก สหกรณ์สามารถพิจารณาเปลี่ยนวิธีการคิดค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ที่ซื้อเพิ่มเติมได้ ถ้าเห็นว่าวิธีคิดค่าเสื่อมราคาวิธีใหม่จะสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะการใช้งานและประโยชน์ที่ได้รับชัดเจนขึ้น และถูกต้องตรงตามข้อเท็จจริง โดยสหกรณ์ต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การคิดค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ที่ซื้อเพิ่มเติม ไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินด้วย

กรณีที่สหกรณ์ได้คำนวณค่าเสื่อมราคาก่อนถือใช้ระเบียบนี้ สหกรณ์อาจพิจารณาปรับปรุงการคำนวณค่าเสื่อมราคาใหม่ได้ โดยจะต้องมีการประเมินอายุการใช้งานที่เหลืออยู่ของสินทรัพย์นั้น ทั้งนี้ ต้องไม่เกินกว่าระยะเวลาที่ระเบียบกำหนด

ข้อ ๕๙ ให้สหกรณ์บันทึกการเลิกใช้สินทรัพย์ที่หมดอายุการใช้งานแล้วและต้องการตัดจำหน่ายสินทรัพย์เนื่องจากไม่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไปได้อีก หากสินทรัพย์ที่เลิกใช้ไม่มีมูลค่าซากให้สหกรณ์คิดค่าเสื่อมราคาจนหมดมูลค่าของสินทรัพย์ที่เลิกใช้ และโอนปิดค่าเสื่อมราคาสะสมทั้งหมดของสินทรัพย์ที่เลิกใช้ไปยังบัญชีสินทรัพย์ที่เลิกใช้ แต่หากสินทรัพย์ที่เลิกใช้มีมูลค่าซากคงเหลือให้โอนปิดสินทรัพย์ที่เลิกใช้ด้วยราคาทุนและค่าเสื่อมราคาสะสมทั้งหมดของสินทรัพย์ที่เลิกใช้ ผลต่างคือมูลค่าซากของสินทรัพย์ที่สหกรณ์ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อีกให้บันทึกเป็นขาดทุนจากการเลิกใช้สินทรัพย์ ถือเป็นค่าใช้จ่าย ต่อมาหากขายซากได้ในปีเดียวกับปีที่เลิกใช้สินทรัพย์ จำนวนเงินที่ขายซากได้ให้นำไปลดยอดขาดทุนจากการเลิกใช้สินทรัพย์จนหมดก่อน จำนวนเงินส่วนที่เหลือให้นำไปบันทึกเป็นกำไรจากการจำหน่ายสินทรัพย์

การเลิกใช้สินทรัพย์ที่ยังไม่หมดอายุการใช้งานเป็นการถาวร ให้สหกรณ์บันทึกข้อมูลวัน เดือน ปี ที่เลิกใช้สินทรัพย์ไว้ในทะเบียนสินทรัพย์ และให้คำนวณค่าเสื่อมราคาตามปกติต่อไป จนกว่าจะสามารถจำหน่ายสินทรัพย์ที่เลิกใช้นั้น ถือเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และเมื่อจำหน่ายสินทรัพย์ที่เลิกใช้ได้ ให้คิดค่าเสื่อมราคาตั้งแต่วันต้นปีบัญชีจนถึงวันจำหน่ายสินทรัพย์ และโอนปิดบัญชี

สินทรัพย์ที่เลิกใช้และค่าเสื่อมราคาสะสมผลต่างที่เกิดขึ้นระหว่างจำนวนเงินที่ได้รับจากการจำหน่ายกับมูลค่าตามบัญชีบันทึกเป็นกำไร (ขาดทุน) จากการจำหน่ายสินทรัพย์

การเลิกใช้สินทรัพย์ที่ยังไม่หมดอายุการใช้งานเป็นการชั่วคราว ให้สหกรณ์บันทึกค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ที่เลิกใช้ โดยคำนวณตั้งแต่วันต้นปีบัญชีถึงวันที่เลิกใช้ ถือเป็นต้นทุนการผลิต หรือค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจหรือค่าใช้จ่ายดำเนินงาน ต่อมานำสินทรัพย์กลับมาใช้งาน ให้เริ่มคำนวณค่าเสื่อมราคาตั้งแต่วันที่เริ่มใช้ถึงวันสิ้นปีบัญชี โดยคำนวณราคาที่คำนวณได้ ให้ถือเป็นต้นทุนการผลิต หรือค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ หรือค่าใช้จ่ายดำเนินงานตามแต่กรณี ขึ้นอยู่กับสินทรัพย์นั้นใช้เพื่อการใด

การเลิกใช้สินทรัพย์เนื่องจากสินทรัพย์สูญหายหรือได้รับความเสียหายโดยสิ้นเชิงก่อนหมดอายุการใช้งาน และสหกรณ์ไม่ได้ทำประกันภัยสินทรัพย์ ให้สหกรณ์รับรู้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยราคาทุนของสินทรัพย์ หักค่าเสื่อมราคาสะสมของสินทรัพย์ที่สูญหายหรือได้รับความเสียหาย บันทึกเป็นค่าเสียหายจากสินทรัพย์ โดยระบุประเภทของสินทรัพย์ หากมีค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจากความเสียหายที่เกิดขึ้นในปีเดียวกับปีที่เกิดความเสียหาย เช่น ค่ารถถอน ค่าขนย้าย เป็นต้น ให้บันทึกเป็นค่าเสียหายจากสินทรัพย์ หากมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นในปีถัดไป ให้บันทึกเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินงาน และถ้าสหกรณ์สามารถขายซากสินทรัพย์ที่ได้รับความเสียหายได้ให้บันทึกเป็นรายได้อื่น หากสหกรณ์ทำประกันภัยสินทรัพย์ เมื่อได้รับการชดใช้เงินค่าสินไหมทดแทนสำหรับสินทรัพย์ที่ได้รับความเสียหาย ให้บันทึกจำนวนเงินที่ได้รับชดใช้เป็นรายได้อื่น

การเลิกใช้สินทรัพย์เนื่องจากสินทรัพย์ได้รับความเสียหายบางส่วน และสหกรณ์ได้จ่ายค่าซ่อมแซมเพื่อให้สามารถใช้งานได้ต่อไป ให้สหกรณ์ประเมินราคาสินทรัพย์ที่ได้รับความเสียหายนั้นว่ามีมูลค่าคงเหลือเท่าใดแล้วปรับปรุงบัญชีให้มีมูลค่าคงเหลือเท่ากับราคาที่ประเมิน โดยผลต่างที่เกิดขึ้นให้บันทึกเป็นค่าเสียหายจากสินทรัพย์ โดยระบุประเภทสินทรัพย์ และหากมีการจ่ายเงินซ่อมแซมสินทรัพย์ที่เสียหายในปีเดียวกับปีที่เกิดความเสียหาย ให้บันทึกจำนวนค่าซ่อมแซมไว้เป็นค่าเสียหายจากสินทรัพย์ แต่หากจ่ายเงินในปีถัดไปให้บันทึกเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินงาน และให้คำนวณค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ที่ได้รับความเสียหายต่อไปตามอายุการใช้งานที่เหลือ ค่าเสื่อมราคาที่คำนวณได้ถือเป็นต้นทุนการผลิต หรือค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ หรือค่าใช้จ่ายดำเนินงานขึ้นอยู่กับสินทรัพย์นั้นใช้เพื่อการใด

ข้อ ๖๐ ให้สหกรณ์เปิดเผยข้อมูลที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ดังนี้

(๑) นโยบายการบัญชีเกี่ยวกับเกณฑ์การวัดมูลค่าราคาทุนและวิธีการคำนวณค่าเสื่อมราคา

(๒) นโยบายการบัญชีเกี่ยวกับการตีราคาสินทรัพย์ใหม่ โดยแสดงให้เห็นถึงราคาตามบัญชี การปรับเพิ่มหรือลดด้วยส่วนที่ตีราคาเพิ่มหรือลด ตลอดจนเปิดเผยว่าการเปลี่ยนแปลงการตีราคาทุนโดยผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินรับอนุญาต หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการตีราคา และมูลค่าที่เปลี่ยนแปลง

(๓) จำนวนและข้อจำกัดในกรรมสิทธิ์ของที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ที่ใช้เป็นหลักประกันหนี้สิน

ข้อ ๖๑ ให้สหกรณ์บันทึกบัญชีสินทรัพย์ไม่มีตัวตน สำหรับรายการสินทรัพย์ที่ไม่เป็นตัวตนที่สามารถระบุได้ และไม่มีลักษณะทางกายภาพ โดยบันทึกบัญชีแยกออกตามประเภทของสินทรัพย์ไม่มีตัวตน เช่น สินทรัพย์ทางปัญญา โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร

สัมปทาน สิทธิการเช่า สิทธิการใช้ประโยชน์ในที่ดินหรืออาคาร สิทธิในการใช้ซอฟต์แวร์ต่าง ๆ สิทธิในการใช้ประโยชน์ในสิ่งปลูกสร้างระหว่างก่อสร้าง เป็นต้น

การบันทึกต้นทุนของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนด้วยราคาทุน โดยประกอบด้วย ราคาซื้อรวมภาษีนำเข้าและภาษีซื้อที่เรียกคืนไม่ได้ และรายจ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดเตรียมสินทรัพย์นั้นให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้งานได้ตามประสงค์ เช่น ค่าธรรมเนียมวิชาชีพทางกฎหมาย ค่าใช้จ่ายการทดสอบสภาพความพร้อมใช้ประโยชน์ เป็นต้น สำหรับส่วนลดการค้าและภาษีที่ได้รับคืน ให้นำมาหักออกจากราคาซื้อ

ข้อ ๖๒ ให้สหกรณ์บันทึกการตัดจำหน่ายสินทรัพย์ไม่มีตัวตนเมื่อพร้อมใช้ประโยชน์ โดยรับรู้มูลค่าตัดจำหน่ายของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนเป็นค่าใช้จ่าย และให้บันทึกมูลค่าตัดจำหน่ายหักจากบัญชีสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่มีการตัดจำหน่ายนั้นโดยตรง ณ วันสิ้นปีทางบัญชีตามระยะเวลาที่ใช้ประโยชน์ ดังนี้

(๑) สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่มีอายุการให้ประโยชน์จำกัด ให้สหกรณ์ตัดจำหน่ายโดยวิธีเส้นตรงตามระยะเวลาของการใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ ดังนี้

(๑.๑) ตามอายุการให้ประโยชน์ที่ถูกจำกัด

(๑.๒) กรณีอายุการให้ประโยชน์ของสินทรัพย์น้อยกว่าอายุสิทธิตามกฎหมายหรือข้อผูกพันสัญญา ให้ตัดจำหน่ายสินทรัพย์ตามอายุการให้ประโยชน์ที่แท้จริง

(๑.๓) กรณีสินทรัพย์ไม่มีตัวตนมีอายุการให้ประโยชน์ไม่เต็มปี ให้คำนวณมูลค่าตัดจำหน่ายเป็นวันนับจากวันที่สินทรัพย์ไม่มีตัวตนนั้นพร้อมที่จะใช้ประโยชน์ได้ และให้นับ ๑ ปีมี ๓๖๕ วัน

(๑.๔) การตัดจำหน่ายสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่เกี่ยวกับอาคารและอุปกรณ์ต้องตัดจำหน่ายไม่น้อยกว่าจำนวนที่คำนวณตามอัตราค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์ที่กำหนดไว้

(๒) สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่มีอายุการให้ประโยชน์ไม่จำกัด ให้คำนวณมูลค่าตัดจำหน่ายตามอัตราค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์ที่กำหนดไว้ หากไม่มีอัตราค่าเสื่อมราคาตามที่กำหนด ให้สหกรณ์ตัดจำหน่ายได้ไม่เกิน ๑๐ ปี

(๓) กรณีสหกรณ์ได้รับสิทธิการใช้ประโยชน์ในสินทรัพย์จากโครงการของรัฐบาล ให้ตัดจำหน่ายไม่น้อยกว่าจำนวนที่คำนวณจากอัตราค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์ของสินทรัพย์นั้นกำหนดไว้

(๔) ณ วันสิ้นปีทางบัญชี มูลค่าคงเหลือตามบัญชีของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนจะเท่ากับยอดสุทธิหลังจากหักมูลค่าตัดจำหน่ายและในที่สุดท้ายของการตัดจำหน่ายให้ตัดจำหน่ายจนหมดมูลค่าทางบัญชี มูลค่าคงเหลือของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนจะเท่ากับศูนย์

ข้อ ๖๓ ให้สหกรณ์ที่เลิกใช้สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่ยังไม่หมดอายุการให้ประโยชน์ และสหกรณ์คาดว่าจะไม่ได้รับประโยชน์จากการใช้สินทรัพย์ไม่มีตัวตนนั้นอีกต่อไป ให้สหกรณ์ตัดจำหน่ายสินทรัพย์ไม่มีตัวตนดังกล่าวออกจากบัญชีจนหมดมูลค่าทางบัญชีในปีที่ไม่ได้รับประโยชน์แล้ว

กรณีสหกรณ์ขายสินทรัพย์ไม่มีตัวตนได้ ให้รับรู้ผลต่างระหว่างจำนวนเงินสุทธิต่างที่ได้รับจากการขายสินทรัพย์ไม่มีตัวตนกับมูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนนั้น เป็นกำไร (ขาดทุน) จากการจำหน่ายสินทรัพย์ไม่มีตัวตน ในงบกำไรขาดทุนทันทีที่เกิดขึ้น

ข้อ ๖๔ ให้สหกรณ์เปิดเผยข้อมูลสินทรัพย์ไม่มีตัวตนในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ดังนี้

(๑) นโยบายการบัญชีเกี่ยวกับวิธีการตัดจำหน่ายและอัตราการตัดจำหน่ายของสินทรัพย์ไม่มีตัวตน

(๒) กรณีสหกรณ์มีสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่ตัดจำหน่ายจนหมดมูลค่าทางบัญชีแล้ว แต่ยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ต่อไป ให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสินทรัพย์ไม่มีตัวตนดังกล่าวไปจนกว่าสินทรัพย์ไม่มีตัวตนนั้นจะไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อีก โดยเปิดเผยไว้ภายใต้หัวข้อสินทรัพย์ไม่มีตัวตน แต่ถ้าในงบการเงินไม่มีหัวข้อสินทรัพย์ไม่มีตัวตน เนื่องจากสินทรัพย์ไม่มีตัวตนทุกรายการได้ตัดจำหน่ายจนหมดมูลค่าทางบัญชีแล้ว ก็ให้เปิดเผยข้อมูลไว้ภายใต้หัวข้ออื่น ๆ

ข้อ ๖๕ ให้สหกรณ์บันทึกบัญชีค่าใช้จ่ายรอดตัดบัญชี สำหรับรายการค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนที่เกิดขึ้นและเป็นประโยชน์แก่การดำเนินธุรกิจระยะยาวในภายหน้า ซึ่งสหกรณ์จะต้องตัดจ่ายเป็นค่าใช้จ่ายในระยะเวลาอันยาวนานกว่าหนึ่งงวดบัญชี เช่น ค่าปรับปรุง ซ่อมแซมและค่าตกแต่ง ซึ่งใช้เงินเป็นจำนวนมาก เป็นต้น ให้สหกรณ์ถือเป็นค่าใช้จ่ายรอดตัดบัญชี

การคำนวณค่าตัดจ่ายเป็นรายปีเพื่อตัดออกจากบัญชีค่าใช้จ่ายรอดตัดบัญชีในแต่ละรอบปีบัญชี ต้องให้เสร็จสิ้นภายในเวลาไม่เกิน ๕ ปี

ข้อ ๖๖ ให้สหกรณ์เปิดเผยข้อมูลค่าใช้จ่ายรอดตัดบัญชีในหมายเหตุประกอบงบการเงิน โดยเปิดเผยนโยบายการบัญชีเกี่ยวกับระยะเวลาในการตัดจ่ายค่าใช้จ่ายรอดตัดบัญชีเป็นรายปี

ข้อ ๖๗ ให้สหกรณ์บันทึกเงินที่ได้รับบริจาคที่ผู้บริจาคมิได้กำหนดให้ใช้เพื่อการใดการหนึ่ง คู่กับทุนสำรอง และเมื่อสหกรณ์นำเงินไปใช้จ่ายในการดำเนินงาน ให้บันทึกเป็นค่าใช้จ่ายตามประเภทที่ใช้จ่ายนั้น

กรณีนำเงินที่ได้รับบริจาคไปจัดหาสินทรัพย์ ให้บันทึกบัญชีสินทรัพย์ประเภทนั้นที่จัดหาได้ และหากสหกรณ์ต้องจ่ายเงินสมทบจากทุนดำเนินงานหรือทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบ และอื่น ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งสินทรัพย์นั้น ให้บันทึกจำนวนเงินที่ต้องจ่ายสมทบไปเป็นส่วนหนึ่งของราคาทุนของสินทรัพย์ กรณีจ่ายจากทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบ และอื่น ๆ ให้โอนลดยอดทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบ และอื่น ๆ ไปสมทบทุนสำรอง และถ้าเป็นสินทรัพย์ที่ต้องคำนวณค่าเสื่อมราคาหรือตัดจำหน่ายให้คำนวณตามอัตราที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ ค่าเสื่อมราคาหรือค่าตัดจำหน่ายที่คำนวณได้ถือเป็นค่าใช้จ่าย

ข้อ ๖๘ ให้สหกรณ์บันทึกเงินที่ได้รับบริจาค ที่ผู้บริจาคมิได้กำหนดให้ใช้เพื่อการใดการหนึ่ง ให้บันทึกเงินที่ได้รับบริจาคคู่กับบัญชีทุนเพื่อการนั้น ที่แสดงให้เห็นถึงภาระผูกพันที่สหกรณ์จะต้องดำเนินการนำทุนเพื่อการนั้นไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของผู้บริจาค เมื่อสหกรณ์นำเงินที่ได้รับบริจาคไปใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ให้สหกรณ์ลดยอดทุนเพื่อการนั้นเพื่อให้ทุนเพื่อการนั้นหมดสิ้นไป

การนำเงินที่ได้รับบริจาคไปจัดหาสินทรัพย์ ให้บันทึกสินทรัพย์ที่จัดหาได้ตามจำนวนเงินที่จ่ายพร้อมกับโอนปิดยอดทุนเพื่อการนั้นไปบันทึกเป็นรายได้จากการรับบริจาคสินทรัพย์รอการรับรู้ และหากสหกรณ์จ่ายเงินสมทบจากทุนดำเนินงานหรือทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบ และอื่น ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งสินทรัพย์ ให้สหกรณ์บันทึกจำนวนเงินที่ต้องจ่ายสมทบไปเป็นส่วนหนึ่งของราคาทุนสินทรัพย์ หากจ่ายจากทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบ และอื่น ๆ ให้โอนลดยอดทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบ และอื่น ๆ ไปสมทบทุนสำรอง

กรณีสินทรัพย์ที่สหกรณ์จัดหาด้วยเงินรับบริจาคเป็นประเภทต้องคิดค่าเสื่อมราคาหรือเป็นสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่ต้องตัดจำหน่ายในวันสิ้นปีบัญชี ให้สหกรณ์คำนวณค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์นั้นตามอายุการใช้งาน สำหรับค่าตัดจำหน่ายให้คำนวณตามอายุการให้ประโยชน์ตามอัตราที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ ค่าเสื่อมราคาหรือค่าตัดจำหน่ายที่คำนวณได้ ให้บันทึกไว้ในบัญชีค่าเสื่อมราคาหรือค่าตัดจำหน่ายและให้โอนลดยอดบัญชีรายได้จากการรับบริจาคสินทรัพย์รอการรับรู้ ไปบันทึกเป็นรายได้จากการรับบริจาคสินทรัพย์ ตามจำนวนค่าเสื่อมราคาหรือค่าตัดจำหน่ายที่คำนวณจากสินทรัพย์ที่จัดหาด้วยเงินที่ได้รับบริจาค เพื่อให้สหกรณ์มีรายได้ไปชดเชยกับค่าเสื่อมราคาหรือค่าตัดจำหน่าย

ข้อ ๖๙ ให้สหกรณ์เปิดบัญชีเงินฝากธนาคารหรือสหกรณ์อื่นสำหรับเงินที่ได้รับบริจาคที่มีจำนวนเงินเป็นสาระสำคัญแยกไว้ต่างหาก และเมื่อเกิดดอกผลขึ้นในระหว่างนำเงินดังกล่าวไปดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของผู้บริจาคแต่ยังไม่เสร็จสิ้น ให้นำดอกผลดังกล่าวสมทบเข้าไปในบัญชีทุนเพื่อการนั้นเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการใช้จ่ายหรือจัดหาสินทรัพย์ตามวัตถุประสงค์อย่างแท้จริง

ข้อ ๗๐ ให้สหกรณ์ที่รับบริจาคที่ดินบันทึกบัญชีที่ดินที่ได้รับบริจาคคู่กับบัญชีทุนสำรองตามมูลค่ายุติธรรมของที่ดินที่ได้รับบริจาค หากสหกรณ์ต้องจ่ายเงินสมทบจากทุนดำเนินงานหรือทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบ และอื่น ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งที่ดินนั้น ให้บันทึกจำนวนเงินที่ต้องจ่ายสมทบไปนั้นเป็นส่วนหนึ่งของราคาทุนของที่ดิน พร้อมทั้งโอนลดยอดทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบ และอื่น ๆ ไปสมทบทุนสำรอง

ข้อ ๗๑ ให้สหกรณ์ที่รับบริจาคอาคารและอุปกรณ์ที่ต้องคิดค่าเสื่อมราคาหรือเป็นสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่ต้องตัดจำหน่ายในวันสิ้นปีบัญชี ให้บันทึกบัญชีสินทรัพย์ประเภทนั้น ไปยังบัญชีรายได้จากการรับบริจาครอการรับรู้ตามมูลค่ายุติธรรม หากสหกรณ์ต้องจ่ายเงินสมทบจากทุนดำเนินงานหรือทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบ และอื่น ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งสินทรัพย์นั้น ให้สหกรณ์บันทึกจำนวนเงินที่ต้องจ่ายสมทบไปเป็นส่วนหนึ่งของราคาทุนสินทรัพย์ หากจ่ายจากทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบ และอื่น ๆ ให้โอนลดยอดทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบ และอื่น ๆ ไปสมทบทุนสำรอง

การคำนวณค่าเสื่อมราคาจากมูลค่าสินทรัพย์ที่ได้รับบริจาครวมกับเงินที่จ่ายสมทบเพิ่มเติมเพื่อให้สินทรัพย์อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน โดยค่าเสื่อมราคาให้คำนวณตามอัตราที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ โดยค่าเสื่อมราคาหรือค่าตัดจำหน่ายถือเป็นค่าใช้จ่าย พร้อมกับโอนลดยอดรายได้จากการรับบริจาครอการรับรู้เป็นรายได้ตามจำนวนค่าเสื่อมราคาหรือค่าตัดจำหน่ายที่คำนวณจากสินทรัพย์ที่จัดหาด้วยเงินรับบริจาค เพื่อให้สหกรณ์มีรายได้ ไปชดเชยกับค่าเสื่อมราคาหรือค่าตัดจำหน่าย

ข้อ ๗๒ ให้สหกรณ์ที่เลิกใช้สินทรัพย์ที่ได้รับบริจาคที่ยังไม่หมดอายุการใช้งาน บันทึกค่าเสื่อมราคาหรือค่าตัดจำหน่ายตั้งแต่วันต้นปีบัญชีถึงวันที่เลิกใช้ในปีที่เลิกใช้ พร้อมกับโอนลดยอดรายได้จากการรับบริจาครอการรับรู้เป็นรายได้จากการรับบริจาค และให้โอนปิดบัญชีสินทรัพย์ที่ได้รับบริจาค ค่าเสื่อมราคาสะสม และรายได้จากการรับบริจาครอการรับรู้ของสินทรัพย์ที่เลิกใช้ และรับรู้ผลต่างเป็นรายได้หรือค่าใช้จ่ายในปีที่มีการเลิกใช้

ข้อ ๗๓ ให้สหกรณ์บันทึกบัญชีสินทรัพย์รับบริจาค และบัญชีรายได้จากการรับบริจาคสินทรัพย์รอการรับรู้ ด้วยมูลค่ายุติธรรม ณ วันรับมอบ

การนำสินค้าที่ได้รับบริจาคไปขาย ให้สหกรณ์บันทึกจำนวนเงินที่ได้รับจากการขายสินค้า
รับบริจาคไปเป็นรายได้จากการขายสินค้านำรับบริจาค และโอนลดยอดสินค้านำรับบริจาคและรายได้จาก
การรับบริจาคสินค้านำรับบริจาค ด้วยมูลค่ายุติธรรม ณ วันรับมอบสินค้านำรับบริจาคตามจำนวนสินค้าที่ขายได้นั้น

การนำเงินที่ได้จากการขายสินค้านำรับบริจาคไปใช้เพื่อการใดการหนึ่งตามที่ผู้บริจาคระบุ
วัตถุประสงค์ไว้ ให้โอนปิดบัญชีรายได้จากการขายสินค้านำรับบริจาคไปบันทึกในบัญชีทุนเพื่อการนั้น

การนำสินค้าที่ได้รับบริจาคไปใช้ในการดำเนินงานหรือแจกจ่าย ให้บันทึกลดยอดสินค้านำรับบริจาค
และรายได้จากการรับบริจาคสินค้านำรับบริจาคตามมูลค่ายุติธรรม ณ วันรับมอบสินค้านำรับบริจาคของ
จำนวนสินค้าที่นำออกไปใช้หรือที่นำออกไปแจกจ่ายนั้น

ข้อ ๗๔ ให้สหกรณ์เปิดเผยข้อมูลการรับบริจาคสินทรัพย์ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ดังนี้

(๑) นโยบายการบัญชีเกี่ยวกับการคำนวณค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์ หรือค่าตัดจำหน่าย
ของสินทรัพย์ที่รับบริจาค

(๒) ข้อมูลเกี่ยวกับสินทรัพย์ที่สหกรณ์ได้รับบริจาคในปีที่ได้รับ โดยเปิดเผยเกี่ยวกับรายการ
สินทรัพย์รับบริจาคที่ได้รับบริจาคสินทรัพย์ประเภทใด จากใคร จำนวนเงิน สำหรับกรณีที่น่าเงิน
รับบริจาคไปจัดหาสินทรัพย์และต้องจ่ายเงินสมทบ ให้เปิดเผยเพิ่มเติมว่าสหกรณ์ได้จ่ายเงินสมทบ
เพื่อให้ได้สินทรัพย์ดังกล่าวประเภทใด มูลค่าเท่าใด

(๓) ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวน และข้อจำกัดในกรรมสิทธิ์ของสินทรัพย์รับบริจาคที่ใช้เป็น
หลักประกันหนี้สิน

ส่วนที่ ๒ หนี้สิน

ข้อ ๗๕ ให้สหกรณ์บันทึกหนี้สิน สำหรับรายการภาระผูกพันในปัจจุบันของสหกรณ์ที่เป็นผล
ของเหตุการณ์ในอดีตที่เกิดจากการกู้ยืม รายการค่าหรือจากรายการอื่น ซึ่งการชำระภาระผูกพันนั้น
คาดว่าจะส่งผลให้สหกรณ์สูญเสียทรัพยากรที่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ โดยการทำให้สินทรัพย์
ของสหกรณ์ลดลงหรือชำระด้วยการให้บริการภาระผูกพันนั้น

การบันทึกหนี้สินเพิ่มตามจำนวนเงินของภาระผูกพันและบันทึกหนี้สินลดเมื่อชำระด้วย
สินทรัพย์หรือบริการ

ให้สหกรณ์จัดประเภทหนี้สินตามระยะเวลาการจ่ายชำระภาระผูกพัน ดังนี้

(๑) หนี้สินหมุนเวียน หมายถึง หนี้สินซึ่งมีระยะเวลาชำระคืนภายในรอบปีบัญชีถัดไป
เช่น เงินเบิกเกินบัญชีธนาคาร เงินกู้ยืมที่ถึงกำหนดชำระภายในหนึ่งปี เจ้าหนี้การค้า ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย
 เป็นต้น

(๒) หนี้สินไม่หมุนเวียน หมายถึง หนี้สินซึ่งมีระยะเวลาการชำระคืนเกินกว่ารอบปีบัญชีถัดไป
เช่น เงินกู้ยืมระยะยาว เจ้าหนี้ค่าเช่าซื้อสินทรัพย์ เป็นต้น

ข้อ ๗๖ ให้สหกรณ์เปิดเผยข้อมูลหนี้สินในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ดังนี้

(๑) รายละเอียดของภาระผูกพัน เช่น สัญญาเงินกู้ยืมที่ทำไว้กับภายนอก ข้อตกลงทางการค้า หรือสินทรัพย์ที่ใช้เป็นหลักทรัพย์ในการค้าประกันตลอดจนเงื่อนไขและข้อจำกัดตามที่ระบุไว้ในสัญญา เป็นต้น โดยเปิดเผยจำนวนเงิน เงื่อนไข และข้อตกลงของภาระผูกพัน

(๒) หนี้สินที่อาจเกิดขึ้น เป็นภาระผูกพันที่อาจเกิดขึ้นหรือภาระผูกพันในปัจจุบันที่อาจทำให้สหกรณ์สูญเสียทรัพยากร แต่มูลค่ายังไม่มีความแน่นอน เช่น สหกรณ์ถูกฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย เป็นต้น

ส่วนที่ ๓ ทุนของสหกรณ์

ข้อ ๗๗ ให้สหกรณ์บันทึกทุนของสหกรณ์ สำหรับรายการจำนวนเงินที่ได้รับจากการถือหุ้นของสมาชิก การจัดสรรกำไรสุทธิในรูปของทุนสำรองตามกฎหมาย ทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบ และอื่น ๆ รวมทั้งกำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น ส่วนเกินทุนจากการตีราคาสินทรัพย์ และกำไรสุทธิ หากมีขาดทุนสุทธิให้นำไปหักออกจากทุนสำรอง ถ้าทุนสำรองมีไม่เพียงพอจะคงเหลือเป็นขาดทุนสะสม

การบันทึกการเพิ่มและลดทุนเรือนหุ้นตามจำนวนเงินที่ได้รับและจ่ายคืนตามข้อบังคับของสหกรณ์ เว้นแต่กรณีที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดไว้เฉพาะเรื่อง เช่น สหกรณ์มีผลขาดทุนสะสม สหกรณ์ต้องจ่ายคืนค่าหุ้นตามมูลค่าที่คำนวณใหม่ที่เปิดเผยไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน

การบันทึกเพิ่มทุนสำรองและทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบและอื่น ๆ ให้เป็นไปตามมติที่ประชุมใหญ่และการบันทึกลดบัญชีทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบและอื่น ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบที่สหกรณ์กำหนด

ข้อ ๗๘ ให้สหกรณ์เปิดเผยข้อมูลทุนของสหกรณ์ไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ดังนี้

(๑) กรณีสหกรณ์มีผลขาดทุนสะสม ให้สหกรณ์คำนวณมูลค่าต่อหุ้นใหม่ที่สามารถจ่ายคืนสมาชิกได้ตามคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์

(๒) กรณีสหกรณ์ขอผ่อนใช้คืนเงินค้ำขาดทุนสะสม ให้สหกรณ์แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการขอผ่อนใช้และเงื่อนไขการผ่อนใช้

ส่วนที่ ๔ รายได้

ข้อ ๗๙ ให้สหกรณ์บันทึกรายได้ สำหรับรายการรายได้ที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจตามปกติของสหกรณ์ และการเพิ่มขึ้นของประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในรอบปีบัญชี หรือการเพิ่มค่าของสินทรัพย์ หรือการลดลงของหนี้สิน โดยส่งผลให้ทุนของสหกรณ์เพิ่มขึ้น

การวัดมูลค่าของรายได้โดยใช้มูลค่ายุติธรรมของสิ่งตอบแทนที่ได้รับหรือค้ำรับหลังจากหักส่วนลดต่าง ๆ ทั้งนี้ ต้องมีความแน่นอนเกี่ยวกับจำนวนประโยชน์ที่จะได้รับและต้นทุนที่เกิดขึ้นหรือที่จะเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากรายได้นั้น รวมทั้งรายได้ดังกล่าวต้องสามารถวัดมูลค่าได้อย่างน่าเชื่อถือ

ข้อ ๘๐ ให้สหกรณ์เปิดเผยข้อมูลรายได้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินเกี่ยวกับนโยบายการบัญชีที่สหกรณ์บันทึกเป็นรายได้ของสหกรณ์ ซึ่งรวมถึงวิธีกำหนดขึ้นความสำเร็จของรายการบัญชีที่เกี่ยวข้องที่จะถือเป็นรายได้

ส่วนที่ ๕ ค่าใช้จ่าย

ข้อ ๘๑ ให้สหกรณ์บันทึกค่าใช้จ่าย สำหรับรายการค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจตามปกติของสหกรณ์ และการลดลงของประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในรอบปีบัญชี หรือการลดค่าของสินทรัพย์ หรือการเพิ่มขึ้นของหนี้สิน โดยส่งผลให้ทุนของสหกรณ์ลดลง

การรับรู้ค่าใช้จ่าย เมื่อสหกรณ์คาดว่าจะเสียประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตอันเนื่องมาจากการลดลงของสินทรัพย์ หรือการเพิ่มขึ้นของหนี้สิน และสหกรณ์สามารถวัดมูลค่าของประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตได้อย่างน่าเชื่อถือ

ข้อ ๘๒ ให้สหกรณ์เปิดเผยข้อมูลค่าใช้จ่ายในหมายเหตุประกอบงบการเงินเกี่ยวกับนโยบายการบัญชีเกณฑ์การปันส่วนค่าใช้จ่าย

หมวด ๓

งบการเงินของสหกรณ์

ข้อ ๘๓ ให้สหกรณ์จัดทำงบการเงินตามเกณฑ์การดำเนินงานต่อเนื่อง โดยองค์ประกอบของรายการในงบการเงิน ประกอบด้วย สินทรัพย์ หนี้สิน ทุนของสหกรณ์ รายได้ และค่าใช้จ่าย สำหรับสินทรัพย์และหนี้สิน ให้จัดแสดงเป็นประเภทหมุนเวียนและไม่หมุนเวียนด้วย ซึ่งงบการเงินของสหกรณ์ประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด และงบประกอบอื่น ๆ ตามรูปแบบที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด

การจัดทำงบการเงินต้องแสดงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้งบการเงิน และต้องมีลักษณะเชิงคุณภาพของข้อมูล ดังต่อไปนี้

(๑) ความสามารถเข้าใจได้ หมายความว่า ข้อมูลในงบการเงินที่สหกรณ์จัดทำต้องนำเสนอให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถเข้าใจได้ โดยผู้ใช้งบการเงินมีความรู้ตามควรเกี่ยวกับธุรกิจ กิจกรรมเชิงเศรษฐกิจ และการบัญชี ทั้งนี้ สหกรณ์ต้องไม่ละเว้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงินเพียงเพราะเหตุผลว่าข้อมูลดังกล่าวอาจยากเกินกว่าที่ผู้ใช้งบการเงินจะเข้าใจได้

(๒) ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ หมายความว่า ข้อมูลในงบการเงินต้องทันเวลาสามารถตอบสนองความต้องการและช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ โดยประเมินจากเหตุการณ์ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต รวมทั้งช่วยยืนยันหรือชี้ข้อผิดพลาดของข้อมูลในงบการเงินที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามผู้ใช้งบการเงินควรคำนึงถึงความมีสาระสำคัญของข้อมูลในงบการเงินที่ต้องแสดงสาระสำคัญอย่างถูกต้องไม่ละเว้นการแสดงผลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอย่างเป็นสาระสำคัญ ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้งบการเงิน

(๓) ความเชื่อถือได้ หมายความว่า ข้อมูลในงบการเงินประกอบด้วยคุณลักษณะ ดังนี้

(๓.๑) การเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม หมายความว่า ข้อมูลในงบการเงินควรแสดงตามเหตุการณ์ที่ได้เกิดขึ้นจริงตามเกณฑ์การรับรู้รายการ

(๓.๒) เนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบ หมายความว่า ข้อมูลในงบการเงินต้องบันทึกและแสดงตามเนื้อหาและความเป็นจริงเชิงเศรษฐกิจไม่ใช่ตามรูปแบบทางกฎหมายเพียงอย่างเดียว

(๓.๓) ความเป็นกลาง หมายความว่า ข้อมูลในงบการเงินต้องมีความเป็นกลางหรือปราศจากความลำเอียงโดยไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะชี้นำผู้ใช้งบการเงิน

(๓.๔) ความระมัดระวัง หมายความว่า การใช้ดุลยพินิจที่จำเป็นในการประมาณการภายใต้ความไม่แน่นอนเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้งบการเงินมีความน่าเชื่อถือ

(๓.๕) ความครบถ้วน หมายความว่า งบการเงินต้องนำเสนอโดยพิจารณาความมีสาระสำคัญและต้นทุนในการจัดทำเพื่อให้ข้อมูลในงบการเงินผิดพลาด หรือทำให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจผิด

(๓.๖) การเปรียบเทียบกันได้ หมายความว่า ข้อมูลในงบการเงินต้องสามารถเปรียบเทียบข้อมูลฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของสหกรณ์เดียวกันสำหรับรอบระยะเวลาต่าง ๆ และเปรียบเทียบกับสหกรณ์อื่นสำหรับรอบระยะเวลาเดียวกัน

ข้อ ๘๔ ให้สหกรณ์รับรู้รายการสินทรัพย์ หนี้สิน รายได้ และค่าใช้จ่าย เมื่อเข้าเงื่อนไข ดังนี้

(๑) ความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ที่ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตของรายการสินทรัพย์ หนี้สิน รายได้ และค่าใช้จ่ายจะเพิ่มขึ้นหรือลดลง

(๒) รายการสินทรัพย์ หนี้สิน รายได้ และค่าใช้จ่ายมีราคาทุนหรือมูลค่าที่สามารถวัดได้อย่างน่าเชื่อถือ

การไม่รับรู้รายการที่เป็นไปตามเกณฑ์ดังกล่าว สหกรณ์ไม่สามารถทำให้ถูกต้องได้ด้วยการเปิดเผยข้อมูลในนโยบายการบัญชีที่สหกรณ์นำมาใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงิน

หมวด ๔

การเปิดเผยข้อมูล

ข้อ ๘๕ ให้สหกรณ์เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของสหกรณ์ นอกเหนือจากที่แสดงให้เห็นในรูปของงบการเงิน และรายละเอียดประกอบงบการเงิน โดยต้องแสดงไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินของสหกรณ์ เพื่อเปิดเผยสาระสำคัญที่มีผลต่องบการเงินรวมถึงรายการบัญชีใดที่มีได้ปฏิบัติตามเกณฑ์และนโยบายการบัญชีที่กำหนดนั้นด้วย

ในหมายเหตุประกอบงบการเงินสหกรณ์ต้องเปิดเผยทุกข้อ ดังต่อไปนี้

(๑) สรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ ซึ่งแสดงข้อมูลเกี่ยวกับเกณฑ์การจัดทำงบการเงิน และนโยบายการบัญชีที่สหกรณ์กำหนด โดยให้แสดงไว้ในส่วนแรกของหมายเหตุประกอบงบการเงิน

(๒) ข้อมูลเพิ่มเติมที่เป็นรายละเอียดประกอบรายการที่แสดงในงบการเงิน ซึ่งรวมถึงข้อจำกัดต่าง ๆ ที่มีต่อกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในการใช้สินทรัพย์ หลักประกันที่ให้กับหนี้สิน ข้อมูลเกี่ยวกับทุนของสหกรณ์

(๓) ข้อมูลเพิ่มเติมที่ไม่ได้แสดงอยู่ในงบการเงิน แต่เป็นข้อมูลที่จำเป็นเพื่อให้งบการเงินนั้นแสดงข้อมูลโดยถูกต้องตามที่ควร ให้เปิดเผยต่อจากข้อมูลเพิ่มเติมที่เป็นรายละเอียดประกอบรายการในงบการเงิน เช่น เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นภายหลังวันที่ในงบการเงิน สินทรัพย์ที่อาจได้รับหรือหนี้สินที่อาจเกิดขึ้นในภายหลัง ข้อมูลผูกพันที่สำคัญและมีระยะยาวซึ่งไม่ปรากฏในงบการเงิน เป็นต้น

(๔) ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจหรือกิจกรรมอื่นใดที่ไม่เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งระเบียบและข้อบังคับของสหกรณ์ หรือข้อมูลอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการของสหกรณ์ แม้จะเป็นไปตามกฎหมายหรือข้อบังคับของสหกรณ์ แต่หากการดำเนินการนั้นอาจส่งผลกระทบต่อสถานะทางการเงินของสหกรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญ เช่น กรณีสหกรณ์เปลี่ยนสัญญาเงินฝากเป็นสัญญาเงินกู้ หรือเปลี่ยนสัญญาเงินกู้เป็นสัญญาเงินฝาก ซึ่งเป็นการเปลี่ยนสาระสำคัญแห่งหนึ่งโดยที่สหกรณ์มิได้มีการรับจ่ายเงิน หรือมีการรับจ่ายเงินเพียงบางส่วน เป็นต้น

ข้อ ๘๖ วิธีปฏิบัติทางบัญชี และรูปแบบงบการเงินที่นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ ให้เป็นไปตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินที่กำหนดโดยสภาวิชาชีพบัญชี หรือประกาศกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

บทเฉพาะกาล

ข้อ ๘๗ ให้ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกโดยอาศัยอำนาจนายทะเบียนสหกรณ์ ก่อนระเบียบนี้ใช้บังคับให้ยังคงใช้บังคับต่อไปได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้

ข้อ ๘๘ การประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญสำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียน ที่เรียกเก็บเงินงวดชำระหนี้จากสมาชิกโดยการหักจากเงินได้ ณ ที่จ่าย ให้ถือปฏิบัติตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการจัดชั้นคุณภาพลูกหนี้เงินกู้และการเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ พ.ศ. ๒๕๔๔ ไปก่อนจนกว่ากฎกระทรวงการจัดชั้นสินทรัพย์และการกันเงินสำรองจะมีผลใช้บังคับ

ประกาศ ณ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๓

โอภาส ทองยงค์

อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

พนักงานเจ้าหน้าที่

ปฏิบัติการแทนนายทะเบียนสหกรณ์